

ምዕራፍ 26:- ትንቢተ ሕዝቅኤል

ጸሐፊው፡- የቡዝ ልጅ ካህኑ ሕዝቅኤል ነው። ጥሪ የደረሰው ከምርኮኞች መካከል በከለዳውያን አገር (በባቢሎን) ሆኖ ነበር (1:1-3)። ተማርከው ወደ ባቢሎን ለተወሰዱት በመካከላቸው ሆኖ የተናገረው ትንቢት ነው። ኤርምያስ በይሁዳ ሆኖ ሲያገለግል ሕዝቅኤል በባቢሎን ነበር። እንደ ኤርምያስ ሁሉ ሕዝቅኤልም ካህን ነበር።

የተጻፈበት ጊዜ፡- 592-570 ዓ.ዓ.።

የመጽሐፉ ስያሜ፡- በጸሐፊው በሕዝቅኤል ነው።

ዋና ሰዎች፡- ሕዝቅኤል⁶⁸።

ዋና ሀሳብ፡- በይሁዳ ላይ ስለሚመጣው ፍርድና ከዚያ በኋላ ስለሚኖረው የመታደስ ተስፋና አዲስ ኪዳን ነው። የእግዚአብሔር ክብር ይህን ይፈጽማል።

ተደጋጋሚ ቃል/ ሐረግ፡- «እኔ አምላክ እንደሆንሁ ታውቃላችሁ» ወይም «እኔ አምላክ እንደሆንሁ ያውቃሉ» 72 ጊዜ፤ «እግዚአብሔር ቃል መጣ» 60 ጊዜ፤ «ቅዱስ» 47 ጊዜ፤ የእግዚአብሔር ክብር 10 ጊዜ፤ «ጠላት ሆኑባቸዋለሁ» 100 ጊዜ። መንፈስ ቅዱስ 14 ጊዜ ተጠቅሶአል (ለምሳሌ 2:2፤ 3:12፤ 14:24፤ 8:3፤ 11:1-2፤ 15:24(2)፤ 36:27፤ 37:1፤ 14:39፤ 29፤ 43:5)፤ እግዚአብሔር ሕዝቅኤልን ሲጠራው 93 ጊዜ ያህል «የሰው ልጅ» ብሎታል።

ቁልፍ ጥቅሶች፡-

- ✦ ኃጢአትን የምትሠራ ነፍስ እርስዋ ትሞታለች፤ ልጅ የአባቱን ኃጢአት አይሸከምም፤ አባትም የልጁን ኃጢአት አይሸከምም፤ የጻድቁ ጽድቅ በራሱ ላይ ይሆናል፤ የኃጢአተኛውም ኃጢአት በራሱ ላይ ይሆናል... በውኑ ኃጢአተኛ ይሞት ዘንድ እፈቅዳለሁን? ይላል ጌታ እግዚአብሔር፤ ከመንገዱስ ይመለስና በሕይወት ይኖር ዘንድ አይደለምን? (18:20-23)።

⁶⁸ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ሕዝቅኤል የተገደለው በፈረስ ተጎትቶ ወይም አንገቱ ተቆርጦ እንደነበር ከማቴ 23:29-31፤ ሉቃ 11:47-47፤ ሐዋ 7:52 ጋር በማሳመድ ይገልጻል።

- ✦ «ቅጥርን የሚጠግንን ምድሪቱንም እንዳላጠፋት በፈረሰበት በኩል በፊቱ የሚቆምላትን ሰው በመካከላቸው ፈለግሁ፤ ነገር ግን አላገኘሁም» (22:30)።

- ✦ «እርሱም እንዲህ አለኝ። በእነዚህ አጥንቶች ላይ ትንቢት ተናገር እንዲህም በላቸው። እናንተ የደረቃችሁ አጥንቶች ሆይ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ሰሙ። ጌታ እግዚአብሔር ለእነዚህ አጥንቶች እንዲህ ይላል። እነሆ፤ ትንፋሽን አገባባችኋለሁ በሕይወትም ትኖራላችሁ» (37:4-5)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉ እንደ ትንቢተ ዳንኤልና የዮሐንስ ራእይ በርካታ ምሳሌያዊና ስዕላዊ (አፖካሊፕቲክ⁶⁹ የሆኑ) አገላለጾች ያሉት በመሆኑ በቀላሉ ለመረዳትና ለመተረጎም ያስቸግራል። ሆኖም መጽሐፉን በአራት በመክፈል እንደሚከተለው ማየት ይቻላል።

1. የእግዚአብሔር ክብር (1-3)
2. በኢየሩሳሌም ላይ የተነገሩ ትንቢቶች (4-24)
3. በአሕዛብ ላይ ፍርድ (25-32)
4. በሕዝቡ ላይ የሚመጣ በረከት ወይም ተሐድሶ (33-48)

1. የእግዚአብሔር ክብር፡- መጽሐፉ ብዙ ሥዕላዊ አገላለጾች (ትንቢታዊ ራዕዮች) አሉት። ሕዝቅኤል ሰማይ ተከፍቶ አይቶአል፤ የእግዚአብሔር ክብር ተገልጦ በራእይ ተመልክቶአል። ስለ እግዚአብሔር ክብር በመጽሐፉ ውስጥ በተደጋጋሚ ተገልጾአል። ናቡከደነጾር ለሁለተኛ ጊዜ (በ597 ዓ.ዓ) ይሁዳን ሲማርክ ሕዝቅኤል ወደ ባቢሎን ታስሮ ተወሰደ (1:1-2፤ 33:21)። ዕድሜው 25 ዓመት ያህል እንደነበረ ይገመታል። በባቢሎን ቴልአቢብ በተባለ ሰፈር የራሱ መኖሪያ ነበረው (3:15፤ 3:24)። በቤቱም ስብሰባ ይደረግ ነበር (8:1፤ 14:1፤ 20:1)። ሕዝቅኤል የሚያስጠነቅቅ ጉብኛ (ጠባቂ) እንዲሆን ተጠራ (3:16-

⁶⁹ አፖካሊፕቲክ "The word apocalypse is a Greek word meaning "revelation." Therefore, apocalyptic literature is a special kind of writing that ...reveal certain mysteries about heaven and earth, humankind and God, angels and demons, the life of the world today, and the world to come". Nelson's Illustrated Bible Dictionary, (1986), Thomas Nelson Publishers.

27)። ኢየሩሳሌም በባቢሎን ስትከበብ በእግዚአብሔር ዲዳ የተደረገ ይህ ነቢይ (3:26-27) መናገር የጀመረው በባቢሎን ከተማረከች ከሁለት ዓመታት ያህል በኋላ ነው (24:27)።

2. በኢየሩሳሌም ላይ የተነገሩ ትንቢቶች። ሕዝቅኤል በራእይ ወደ ኢየሩሳሌም ተወሰደ (8:3)። በቤተ መቅደሱ ውስጥ ጣዖት አምልኮ (8:5፤10)፤ ጸሐይ አምልኮ (8:16) ተመለከተ። ሕዝቅኤል ለእስራኤል ቤት «ምልክት» ነበር (12:6)። በምልክት ብዙ አስተምሮአል። ለምሳሌ በግራ ጎኑ ተኛ ከዚያ በቀኝ ጎኑ ተኛ (4:4)። ለብዙዎች መሳለቂያ ሆኖአል። የእግዚአብሔር ክብር ከኢየሩሳሌም ተወሰደ፤ ፍርድ መምጣቱ እርግጠኛ ነው። በኢየሩሳሌም የሚገኘው ቤተ መቅደስ ይፈርሳል። በኃጢአት ምክንያት የእግዚአብሔር ቁጣ ይገለጻል። ይህ በጸሎታቸው የሚታወቁትና እግዚአብሔር ጸሎታቸውን የሰማላቸው ናህ፤ ዳንኤልና ኢዮብ (14፤14፤20) እንኳ በጸልዩም ይህ የማይቀር በእግዚአብሔር የተወሰነ ነገር ነው።

3. በአሕዛብ ላይ ፍርድ። ኢየሩሳሌም በናቡከደነጆር የተከበበችበት ቀን የተመዘገበ ነው (24:2)። ሕዝቅኤል ያገባ ሰው ነበር (24:25-28)። ሚስቱ እንደምትሞት ጠዋት ተናግሮት ማታውኑ ሞተች (24:15-18)። ምንም እንኳ ኢየሩሳሌም በኃጢአቷ ምክንያት ብትፈርስም በዙሪያዋ የነበሩ አገሮች ደግሞ ስትከበብ ባለማግኘቱ፤ በእርሷ ላይ በደረሰው ፍርድ ደስ በመሰኘታቸውና በበደላቸው እያንዳንዳቸው በተራቸው መቀጣታቸው አይቀርም።

4. በሕዝቡ ላይ የሚመጣ በረከት ወይም ተሐድሶ። ከኢየሩሳሌም መማረክና መፍረስ በኋላ (33) እግዚአብሔር ለእስራኤል እንደገና ሕይወትን እንደሚሰጣት በደረቁ አጥንቶች (37) ምሳሌ ተናገረ። የደረቁ አጥንቶች ራእይ እስራኤል በምርኮው ዘመን የነበራትን ኑሮ የሚገልጽ ምሳሌ ነው። ለሞቱ ነገሮች ሕይወት የሚሰጥ እግዚአብሔር ነው። ለምርኮኞች ነጻነት ሰጥቶ ወደ ምድራቸው የሚመልስ እርሱ ነው። ሕዝቤ ሆይ፤ መቃብራችሁን በከፈትሁ ጊዜ ከመቃብራችሁም ባወጣኋችሁ ጊዜ እኔ እግዚአብሔር እንደ ሆንሁ ታውቃላችሁ። መንፈሴንም በውስጣችሁ አሳድራለሁ፤ እናንተም በሕይወት ትኖራላችሁ። በገዛ ምድራችሁም አኖራችኋለሁ (37:13-14) አለ። እንዲሁም ከምርኮው ዘመን በኋላ ለሎሞን ካሠራው ቤተ መቅደስ የሚበልጥ ቤተ መቅደስ እንደሚሠራ የእግዚአብሔርም ክብር ወደዚህ ቤተ መቅደስ እንደሚመለስ ተናገረ (40-48)።

ክርስቶስ በትንቢተ ሕዝቅኤል መጽሐፍ።

እስራኤል ኃላፊነታቸውን የተወጡ እረኞች (ሕዝ 34:11-31) ባይኖሯትም መልካሙ እረኛ ኢየሱስ ክርስቶስ (ዮሐ 10) ይመጣል። እርሱ የሚገዛ ንጉሥ (21:26-27)፤ የዳዊት ዘር (37:24-25) ነው።

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔር ክብር። ይሁዳ የእግዚአብሔርን ምክርና ማስጠንቀቂያ ባለመስማቷ የእግዚአብሔር ክብር ደረጃ በደረጃ ከቅድስተ ቅዱሳን ተነስቶ ወደ አደባባይ ሄደ (10:4)፤ ቤተ መቅደሱንም ትቶ ወደ ምሥራቁ በር ሄደ (10:18-19)፤ ከዚያም ኢየሩሳሌምን ትቶ ሄደ (11:22)። የተሰፋው ዘመን ሲሞላ የእግዚአብሔር ክብር ወደ አዲሱ ቤተ መቅደስ ተመለሰ (43:1-5)። ክብር የእግዚአብሔር በአንድ ቦታ በሙላት መገኘት ነው (ዘጸ 16:10፤ ኢሳይ 6:3)። እርሱ እንደ ቃሉ በሚመለከበት፤ ነውር የሌለበት መሥዋዕት በሚቀርብበት በዚያ ይገኛል (ዘሌ 9:6፤22)። እግዚአብሔር ከጣዖታት ጋር በደባልነት አይገኝም እንዲህ ሲሆን በሕዝቅኤል ዘመን በኢየሩሳሌም እንደሆነው «ክብር» ይለቃል። ይህም «ኢካቦድ» ይባላል (1ሳሙ 4:21)። የእግዚአብሔር ክብር ሲለቅ ለሕዝቡ ውርደት ይከተላል።

ቁም፤ ስማ፤ ብላ፤ ሂድ። እግዚአብሔር ለሕዝቅኤል የአገልግሎት ትእዛዝ የሰጠው «ብግርህ ቁም» (2:1)፤ «የምነግርህን ስማ» (2:8)፤ «ይህን መጽሐፍ ብላ» (3:1)፤ «ተነሥተህ ወደ እስራኤል ቤት ሂድ ቃሉንም ተናገራቸው» (3:4) በማለት ነው። እግዚአብሔር አገልጋዮቹን የሚጠራበት መንገድ ልዩ ልዩ ነው። አብርሃምን በመናገር (ዘፍ 12)፤ ዮሴፍን በሕልም (ዘፍ 37)፤ ሙሴን በሚነደው ቁጥቂጦ ውስጥ በድምጽ (ዘጸ 3)፤ አሮንን በወንድሙ በሙሴ በኩል (ዘጸ 4)፤ ኢየሱን በሙሴ በኩል (ዘጸ 17)፤ ጌዲዮንን በመልአኩ በኩል (መሳ 6)፤ ሳሙኤልን በድምጽ (1ሳሙ 3)፤ ዳዊትን በሳሙኤል በኩል (1ሳሙ 16)፤ ኢሳይያስን በድምጽ (ኢሳ 6:6-9)፤ ኤርምያስን በድምጽ (ኤር 1)፤ ሕዝቅኤልን በድምጽ (2:1-3) ነበር። የነቢይ አገልግሎት ሰዎች ቢሰሙ ወይም ባይሰሙ (2:5) ከእግዚአብሔር ትክክለኛውን መልእክት በመቀበል፤ ቃሉን በማጥናት (በመብላት) መልእክቱን ማድረስ ነው። የመልእክቱ ምንጭ ላዚው ራሱ እግዚአብሔር ነው። «የመጽሐፍ ጥቅል» መብላት ቃሉን በቃል ከማወቅ በተጨማሪ መልእክቱን ልብ ማለት፤ ማገናዘብ፤ ማስተዋል ነው። የሚሄድ መልእክተኛ ቃሉን የበላ መሆን አለበት።

ምዕራፍ 27:- ትንቢተ ዳንኤል

ጸሐፊው:- ነቢዩ ዳንኤል ነው (12:4፤ ማቴ 24:15፤ ማር 13:14)።

የተጻፈበት ጊዜ:- በ537 ዓ.ዓ.። መጽሐፉ ከ605-536 ዓ.ዓ. ያለውን ጊዜ ይሸፍናል። መጽሐፉ የተጻፈው በአረማይስጥና በዕብራይስጥ ነው። በዕብራይስጥ የተጻፈው 1-2:3 እና 8-12 ሲሆን በአረማይስጥ የተጻፈው 2:4-7 ያለው ነው።

የመጽሐፉ ስያሜ:- በጸሐፊው በዳንኤል ነው።

ዋና ሰዎች:- ዳንኤል፤ አናንያ (ሲድራቅ)፤ ሚሳኤል (ሚሳቅ)፤ አዛርያ (አብድናን)፤ ናቡከደነፆር፤ ብልጣሶር፤ ዳሪዮስ፤ ቂሮስ።

ዋና ሀሳብ:- እግዚአብሔር የምድር ሁሉ ጌታ፤ የነገሥታት ንጉሥ መሆኑን ማሳየትና ለእስራኤልም በቅርብና በሩቅ ዘመን ያለውን ዓላማ መግለጽ።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ:- ፍቺ (ሕልምን መፍታት) 30 ጊዜ፤

ቁልፍ ጥቅሶች:-

- ✦ «ዳንኤልም በንጉሡ መብልና በሚጠጣው ጠጅ እንዳይረክስ በልቡ አሰበ፤ እንዳይረክስም የጃንደረቦቹን አለቃ ለመነ (1:8)።
- ✦ «ዳንኤልም ተናገረ እንዲህም አለ። ጥበብና ኃይል ለእርሱ ነውና የእግዚአብሔር ስም ከዘላለም እስከ ዘላለም ይባረክ፤ ጊዜያትንና ዘመናትን ይለውጣል፤ ነገሥታትን ያፈልሳል፤ ነገሥታትንም ያስነሣል፤ ጥበብን ለጠቢባን እውቀትንም ለአስተዋዮች ይሰጣል። የጠለቀውንና የተሠወረውን ይገልጣል፤ በጨለማ ያለውን ያውቃል፤ ብርሃንም ከእርሱ ጋር ነው» (2:20-22)።
- ✦ «ልዑሉም በሰዎች መንግሥት ላይ እንዲሠለጥኑ ለሚወድደውም እንዲሰጠው እስክታውቅ ድረስ ከሰዎች ተለይተህ ትሰደዳለህ፤ መኖሪያህም ከምድር አራዊት ጋር ይሆናል፤ እንደ በሬም ሣር ትበላ ዘንድ ትገደዳለህ፤ በሰማይም ጠል ትረሰርሳለህ፤ ሰባት ዘመናትም ያልፉብሃል» (4:25-26)

- ✦ «አቤቱ ስማ፤ አቤቱ፤ ይቅር በል፤ አቤቱ፤ አድምጥና አድርግ፤ አምላኬ ሆይ፤ ስምህ በከተማህና በሕዝብህ ላይ ተጠርቶአልና ስለ ራስህ አትዘግይ» (9:19)።
- ✦ «...ነገር ግን አምላካቸውን የሚያውቁ ሕዝብ ይበረታሉ፤ ያደርጋሉም (11:33)።
- ✦ «አንተ ግን እስከ ፍጻሜው ድረስ ሂድ፤ አንተም ታርፋለህ፤ በቀኑም መጨረሻ በዕጣ ክፍልህ ትቆማለህ» (12:13)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉን በሦስት በመክፈል እንደሚከተለው ማየት ይቻላል።

1. የዳንኤል ታሪክ (1)
2. ለአሕዛብ መንግሥታት እግዚአብሔር ያለው እቅድ (2-7)
3. ስለ እስራኤልና ስለወደፊቱ ዘመን የተነገረ ትንቢት (8-12)

1. የዳንኤል ታሪክ:- ብላቴናው ዳንኤል ከይሁዳ በምርኮ ወደ ባቢሎን ተወሰደ፤ በንጉሡ መብልና መጠጥ ላለመርከስ ወሰነ፤ እግዚአብሔርም ሞገስ ሰጠው። ዳንኤል በጽድቅ ኑሮውና በጸሎቱ (ሕዝ 14፤14፤20)፤ በጥበቡ (ሕዝ 28:3) ይታወቃል። በእግዚአብሔር የተወደደ ሰው ነበር (9:23፤ 10:11፤19)። ዳንኤል በመጀመሪያው የናቡከደነፆር ምርኮ በ605 ዓ.ዓ. ወደ ባቢሎን ከተወሰዱት ሰዎች መካከል ሲሆን በዚህ ጊዜ ዕድሜው ከ13-15 ዓመት እንደሚሆን ይገመታል (1:4)። በ70 የምርኮ ዓመታት በባቢሎን ኖሯል (1:1፤6 እና 10:1፤ እንዲሁም 9:2 እና ኤር 25:11-12፤ 29:10)። ዳንኤል ከ590-530 ዓ.ዓ. በነገሥታቱ በናቡከደነፆር (ምዕ 1-4)፤ ብልጣሶር (ምዕ 5፤ 7ና 80፤ ዳሪዮስ (ምዕ 6ና 9) እና ቂሮስ (ምዕ 10-12) ዘመን ከፍተኛ የመንግሥት ሠራተኛ ነበር።

2. ለአሕዛብ መንግሥታት እግዚአብሔር ያለው እቅድ:- ከምዕ 2 እስከ 7 ያለው ክፍል የተጻፈው በአረማይስጥ ቋንቋ ነበር። በምዕ 2ና በምዕ 7 ወደፊት ስለሚመጡት አራት መንግሥታት ዳንኤል ያየው ራሷ ይገኛል። በእግዚአብሔር በማመናቸውና ለጣዖት አንሰግድም በማለታቸው ምክንያት ሲድራቅ፤ ሚሳቅና አብድናን በሚነድ አሳት ውስጥ ተጣሉ (3)፤ ዳንኤልም በአንበሳ ጉድጓድ ውስጥ ተጣለ (6)። ዳንኤል ወደ አንበሳ ጉድጓድ የተጣለው ከ538-536 ዓ.ዓ ባለው ጊዜ ዕድሜው ከ80 ዓመት በላይ ከሆነ በኋላ እንደነበረ ይሰላል። ናቡከደነፆር በትዕቢቱ ምክንያት በእግዚአብሔር ቅጣት እንደ እንስሳ ሆኖ ሣር

በላ (4:34):: ዳርዮስም በትዕቢቱ በግድግዳው ላይ ማኔ ቱቄል ፋራስ ተጻፈበት (5:25)::

3. ስለ እስራኤልና ስለ ወደፊቱ ዘመን የተነገረ ትንቢት:: ከምዕ 8-12 ያለው የተጻፈው በዕብራይስጥ ነበር:: ስለ እስራኤል የ70ውን የምርኮ ዓመታት መፈጸም በማስታወስ ዳንኤል የነስሐና የምልጃ ጸሎት ሲያደረግና ከእግዚአብሔር በመልእክ ገብርኤል በኩል የመጣለት መልስ በምዕ 9 ይገኛል:: የእግዚአብሔር መልስ ስለተቀጠረው ሰባ ሰባዔ⁷⁰ ይገልጻል (9:20-27):: ወደፊት በመጨረሻው ዘመን በዓለም ላይ ስለሚሆኑ ነገሮች እግዚአብሔር የገለጠለት ራእይ ደግሞ ከምዕ 10-12 ይገኛል:: ዳንኤል ያየውን ራእይ ስላላስተዋለው ጌታዬ ሆይ! የዚህ ሁሉ ፍጻሜ ምንድር ነው? ብሎ ጠየቀ:: የተሰጠውም መልስ ቃሉ እስከ ፍጻሜ ዘመን ድረስ የተዘጋና የታተመ ነውና ሃይ (12:8-9) የሚል ነው:: ሕልምን የሚፈታ እንደ ዳንኤል ዓይነት ጥበበኛ ሰውም ቢሆን የሚሰጠውን ራእይ ሁሉ ትርጉም ሙሉ በሙሉ አያውቅም ማለት ነው::

ክርስቶስ በትንቢተ ዳንኤል መጽሐፍ::

በመጽሐፉ ውስጥ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ከሚያመለክቱ ክፍሎች የሚከተሉት ይገኛሉ::

- ♦ ታላቅ ዓለት:- ብረቱንና ሸክላውን፤ ናሱንና ብሩን ወርቁንም (ነገሥታትን ሁሉ) በአንድነት የሚፈጭና ምድርንም ፈጽሞ የሚሞላ ታላቅ ተራራ (2:34-35) ለዘላለም የማይፈርስና ለሌላ ሕዝብም የማይሰጥ መንግሥት (2:40) ያለው ክርስቶስ ነው (ሉቃ 1:32-33፤ ዮሐ 12:34፤ 1ቆሮ 15:24-25፤ ራእ 11:15)::
- ♦ የሰው ልጅ:- የሰው ልጅ የሚመስል ከሰማይ ደመናት ጋር የሚመጣ፤ ወገኖችና አሕዛብ በልዩ ልዩ ቋንቋም የሚናገሩ ሁሉ ይዝቡለት ዘንድ የማያልፍ የዘላለም ግዛትና ክብር የማይጠፋ መንግሥትም የተሰጠው (7:13-14) ክርስቶስ ነው::
- ♦ በዘመናት የሸመገለ (7:22)
- ♦ የሚመጣውና የሚገደለው መሲሕ (9:25-26)

⁷⁰ ሰባዔ ማለት ሳምንት (ወይም ሰዓት) ማለት ሲሆን የ70 ሰባዔ ምንነት የተለያየ ትርጉም ይሰጠዋል:: ብዙዎች 70 ሰባዔ ወይም ሰዓቶች 490 ዓመቶች (70*7 ዓመቶች) እንደሆኑ በማስላት ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ የመጀመሪያውና የመጨረሻው መምጣት ትንታኔ ይሰጣሉ::

ዋና ትምህርት:-

በምንም ሁኔታ ውስጥ ሰበብ የማይገኝበት የጽድቅ ኑሮ መኖር ይቻላል:: ዳንኤል ከእግዚአብሔር ቃል ጋር በሚቃረን ሁኔታ ከአካባቢው ጋር ተመሳስሎና እምነቱን ደብቆ ለመኖር አልሞከረም:: በባዕድ ምድርና በቤተ መንግሥት እንኳን ሳይቀር ላለመርከስ ቁርጥ ውሳኔ ያደረገ፤ እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው ነበር:: የነበረው ድፍረትና ሐንበሳን ያለመፍራት ጥንካሬው የተመሠረተው ከአምላኩ ጋር ያላቋረጠ ግንኙነት በጸሎት በማድረጉ ላይ ነበር (2:18፤ 6:10-11፤ 9:3-21፤ 10:12):: ዳንኤል በአራት ነገሥታት ዘመን የነበረ፤ ስምና ዝና ያላታለለው የቁማርን ለቁማር፤ የእግዚአብሔርን ለእግዚአብሔር (ማቴ 22:17) መስጠት የሚያውቅ ጥበበኛ ሰው ነበር:: ነገሥታት ቢቀያየሩም የእርሱ እግዚአብሔርን የመከተል ባሕርይ አልተቀየረም:: ዳንኤል በጽድቅ ኑሮው በአሕዛብ መካከል ለአምላኩ ምስክር የሆነ ሰው ነው::

እግዚአብሔር ዓለምን ሁሉ የሚገዛ፤ የዘመናት ጌታ፤ የነገሥታት ንጉሥ፤ የታሪክ ባለቤት ነው:: እግዚአብሔር በእስራኤልም ላይ ሆነ በአሕዛብ ላይ ይገዛል የመረጠውን ይሾማል (4:25-26፤ 32፤ 35፤ 5:21፤ 11:1):: በእርሱ የሚያምኑትንም ሆነ የማያምኑትን ነገሥታትን ይቆጣጠራል፤ ይመዝናል፤ ይቀጣል:: እንደ ባቢሎን ዓይነት ኃያላን መንግሥታት ለአንድ ወቅት ከፍ፤ እንዲሉ ቢፈቅድም ሁሉም ከእርሱ በታች ናቸው:: ናቡከደነፆርን እንደቀጣ ትዕቢተኛን ንጉሥ የሚቀጣበት መንገድ አለው (4:34-37):: ብልጣሶርን መዝኖ ቀሎ እንዳገኘውና መንግሥቱን ለሌላ እንደሰጠበት እርሱ አንዱን ይሽራል ሌላውን ይሾማል:: እያንዳንዱ የሀገር መሪ ወይም ንጉሥ በዘመኑና በሥልጣኑ የተመኘውንና ያሰጠውን እንዳደረገ ይገምት ይሆናል:: ከፍ፤ ካሉት በላይ ከፍ፤ ብሎ ከዘላለም አስከ ዘላለም የሚኖረው ሕይወት እግዚአብሔር ደግሞ ሁሉን ይቆጣጠራል:: እስራኤልን ለመቅጣት አሦርን በእጁ እንዳለ በትር አደርጎታል:: በተራው ደግሞ አሦርን ስለ ትዕቢቱ ይቀጣዋል (10:12):: የይሁዳን ንጉሥ ለናቡከደነፆር አሳልፎ የሰጠው እግዚአብሔር ነው (1:2):: በሌላ በኩል ደግሞ እግዚአብሔር ለእስራኤል ለማድረግ ያሰጠውን ይፈጽም ዘንድ ንጉሡን ቂርስን ኢየሩሳሌምን እንዲሠራ መረጠው (ኢሳ 44:28፤ 45:4፤ 6):: ንጉሥ ቂርስም የተማረኩ እስራኤላውያን ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለሱ ፈቀደ (ዕዘ 1:1-4):: ስለዚህ የዓለም ታሪክ ተቆጣጣሪ አለው (2:21) ስሙም እግዚአብሔር ነው::

ክፍል 4.2 ደቂቅ ነቢያት፡፡

ደቂቅ ነቢያት ተብለው የሚታወቁት ከሆሴዕ እስከ ሚልክያስ የነበሩት ነቢያት «አሥራ ሁለቱ» በመባልም ይጠራሉ፡፡

ቀደም ሲል በዚህ መጽሐፍ መግቢያ ደቂቅ ነቢያት ያገለገሉበትን ዘመን በተመለከተ ከምርኮ በፊት፣ በምርኮ ዘመንና ከምርኮ በኋላ በማለት በሦስት እንደሚመደቡ ተመልክተናል፡፡ ከምርኮ በፊት ያገለገሉት ሆሴዕ፣ አሞጽ፣ ሚክያስ፣ ኢዩሴል፣ ዮናስ፣ ናሆም፣ ዕንባቆምና ሶፎንያስ ሲሆኑ በምርኮ ጊዜ አብድዩ፣ ከምርኮ በኋላ ደግሞ ሐጌ፣ ዘካርያስና ሚልክያስ ናቸው፡፡ ከእነዚህ ውስጥ ሦስቱ ማለትም ሆሴዕ፣ አሞጽና ዮናስ የሰሜን እስራኤል (ሰማርያ) ነቢያት ናቸው፡፡ በተለይ ዮናስ ከእስራኤል ውጭ ወደ ነፃዊ (አሦር) ተልኮ የሰበከ ነቢይ ነው፡፡

የደቂቅ ነቢያት የመልእክት ይዘት እንደ ታላላቅ ነቢያት ሁሉ ስለ ኃጢአት መገሰጽ፣ ለንስሐ መጥራት፣ ስለ ፍርድ ማስጠንቀቅና የእግዚአብሔርን ምሕረት ማወጅ ነበር፡፡

የደቂቅ ነቢያትን መጻሕፍት ዳሰሳ በሚከተለው ቅደም ተከተል እንመለከታለን፡፡

1. ሆሴዕ፡- የተከፈቱ የእግዚአብሔር የፍቅር እጆች፤
2. አሞጽ፡- እግዚአብሔርን መፈለግ፤
3. ሚክያስ፡- እግዚአብሔር ይመጣል፤
4. ኢዩሴል፡- የጌታ ቀን ቀርቦአል፤
5. አብድዩ፡- «የሚረግሙህን ረግማለሁ»፤
6. ዮናስ፡- የእግዚአብሔር ፍቅር፣ ርኅራኄና ምሕረት፤
7. ናሆም፡- እግዚአብሔር መልካም ነው፤
8. ዕንባቆም፡- እስከ መቼ?
9. ሶፎንያስ፡- ወዩ ለእናንተ!
10. ሐጌ፡- የመሥራት ጊዜ ነውና ተነሥታችሁ ሥሩ፤
11. ዘካርያስ፡- በመንፈሴ እንጂ በኃይልና በብርታት አይደለም፤
12. ሚልክያስ፡- እግዚአብሔር አይለወጥም፡፡

ምዕራፍ 28፡- ትንቢተ ሆሴዕ

ጸሐፊው፡- የብሔረ ልጅ ሆሴዕ (1፡1)፤ ሆሴዕ የጎሜር ባል ነው (1፡3)፡፡

የተጻፈበት ጊዜ፡- 710 ዓ.ዓ፡፡ የሆሴዕ አገልግሎት በይሁዳ 4 ነገሥታት በዎዝያን፣ ኢዮአታም፣ አካዝና ሕዝቅያስ ዘመን እና በእስራኤል አንድ ንጉሥ ኢዮርብዓም ዘመን ነበረ (1፡3)፡፡ ሆሴዕ በሰማርያ በሚያገለግልበት ዘመን ኢሳይያስና ሚክያስ የይሁዳ ነቢያት ነበሩ፡፡

የመጽሐፉ ስያሜ፡- በጸሐፊው በነቢዩ ሆሴዕ፡፡

ዋና ሰዎች፡- ሆሴዕ

ዋና ሀሳብ፡- የእግዚአብሔር ፍቅር፡፡ እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ያለውን ቃል ኪዳንና ታጋሽ ፍቅሩን ያሳያል፡፡ ቃል ኪዳንን የሚጠበቅ ታማኝ አምላክ ቃል ኪዳን ያልጠበቅቸውን እስራኤልን ወደ ራሱ ይጠራል፡፡

ተደጋጋሚ ቃል፡- ጋለሞታ (ግልሙትና) 19 ጊዜ፤ «ኤፍሬም» 37 ጊዜ (የሰሜኑ እስራኤል ሌላ መጠሪያ)፡፡

ቁልፍ ጥቅሶች፡-

♦ «ሕዝቤ እውቀት ከማጣቱ የተነሣ ጠፍቶአል፤ አንተም እውቀትን ጠልተሃልና እኔ ካህን እንዳትሆንኝ እጠላሃለሁ፤ የአምላክህንም ሕግ ረስተሃልና እኔ ደግሞ ልጆችህን እረሳለሁ፡፡ እንደ ብዛታቸው መጠን ኃጢአት ሠሩብኝ፤ እኔም ክብራቸውን ወደ ነውር እለውጣለሁ» (4፡6-7)፡፡

♦ ኑ፤ ወደ እግዚአብሔር እንመለስ፤ እርሱ ሰብሮናልና፤ እርሱም ይፈውሰናል፤ እርሱ መትቶናል፤ እርሱም ይጠግናል (6፡1)፡፡

♦ «ከመሥዋዕት ይልቅ ምሕረትን፤ ከሚቃጠልም መሥዋዕት ይልቅ እግዚአብሔርን ማወቅ እወድዳለሁና» (6፡6)፡፡

✦ እኔ አምላክ ነኝ እንጂ ሰው አይደለሁምና፤ በመካከልህም ቅዱሱ ነኝና የቁጣዬን መቅሠፍት አላደርገም፤ ... (11:9)።

✦ «እግዚአብሔር መንገድ ቅን ነው፤ ጻድቃንም ይሄዱበታል፤ ተላላፊዎች ግን ይወድቁበታል» (14:9)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉን በሁለት በመክፈል እንመለከተዋለን።

1. የሆሴዕ ጋብቻ (1-3)

2. በእስራኤል ላይ ሊመጣ ያለው ፍርድና እንዲመለሱ የተደረገ ጥሪ (4-14)

1. የሆሴዕ ጋብቻ። እስራኤል ከእግዚአብሔር ርቃ ታላቅ ግልጽነትና በማድረግ ሆሴዕ ጋለሞታ እንዲያገባ በእግዚአብሔር ታዘዘ። ሆሴዕ ሦስቱን ልጆቹን በዚያን ዘመን እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን ያለውን ሀሳብ በሚገልጽ ስያሜ፡- ኢዝራኤል (ማለት እግዚአብሔር ይበትናል)፤ ሎሩሃማ (አልምርም)፤ ሎዓሚ (ሕዝቤ አይደላችሁም) (1:6-9) ብሎ እንዲጠራቸው እግዚአብሔር አዘዘው። ሚስቱ ሆሴዕን ትታ ወደቀደመ ኑሮዋ ተመለሰች። ታማኝ ያለሆነች ሚስትና ይቅር የሚል ባልን ያሳያል።

2. በእስራኤል ላይ ሊመጣ ያለው ፍርድና እንዲመለሱ የተደረገ ጥሪ። የእስራኤል ኃጢአት በምዕ 4-5 ተገልጿል። እስራኤላውያን የእግዚአብሔርን እውቀት ጥለዋል። እውቀት ከማጣትም የተነሣ ጠፍተዋል። የእግዚአብሔርን እውቀት በጣዖት አምልኮ ተክተዋል። መሠዊያ አበዙ፤ ሐውልቶች ሠሩ፤ ስለዚህም «ልባቸው ተከፈለ» (10:1)። ድብልቅ ሕይወት ነበራቸው። እግዚአብሔርንና ጣዖትን ያመልኩ ነበር። ከዚህም የተነሣ ጥፋት ሆነ። ሆሴዕ ሚስቱን እንዲፈልግ ታዘዘ። እንዲሁ እግዚአብሔር ሕዝቡን ይፈልጋል፤ በንስሐ እንዲመለሱም ይጠራቸዋል፤ ተስፋም ይሰጣቸዋል (ምዕ 14)። ታማኝ ያልሆነ ሕዝብና ተመለሱ የሚል ይቅር ባይ አምላክን እንመለከታለን።

ክርስቶስ በትንቢተ ሆሴዕ መጽሐፍ፡

ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ፡- «ልጄንም ከግብጽ ጠራሁት» (11:1 እና ማቴ 2:15)።

ኢየሱስ በትንሣኤው የሞትን መውገድ የሚሰብር (13:14 እና 1ቆሮ 15:55)።

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔር አስደናቂ ፍቅር። እስራኤል ለእግዚአብሔር ካህን እንድትሆን ተጠርታ ነበር። ነገር ግን የእግዚአብሔርን እውቀት ጠላች። እውቀትን መጥላት ከእግዚአብሔር የሚገኘውን ጽድቅ አለመፈለግ ነው። የእግዚአብሔርን እውቀት መፈለግ ከአመጽ መንገድ በንስሐ መመለስን ይጨምራል (2:20፤ 4:1፤ 6:5፤ 15፤ 6:1-3፤ 6፤ 10:12፤ 13:4፤ 14)። ሆሴዕ ያልታመነችና ከእርሱ ተለይታ የሄደችውን ሚስቱን ወደ ገባያ ሄዶ እንደገና ገዝቶ የራሱ እንዳደረጋት እንዲሁ በኃጢአት ያሉ ጊዜ ሳያልፍባቸው በንስሐ ቢመለሱ እግዚአብሔር እንደገና የራሱ ያደርጋቸዋል። ይህም የእግዚአብሔር ፍቅር ነው። እግዚአብሔር ኃጢአተኛን ሰው ይወዳል ኃጢአትን ይጠላል።

የመዝራትና የማጨድ ሕግ። በእስራኤልውያን ጓዳና ኑሮ ይሆን የነበረውን ሲናገር «ነፋስን ዘርተዋል፤ ዐውሎ ነፋስንም ያጭዳሉ፤ አገዳ የለውም፤ ከፍሬውም ዱቄት አይገኝም፤ ቢገኝም እንግዶች ይበሉታል» (8:7) ይላል። እንዲሁም «ለእናንተ በጽድቅ ዝሩ፤ እንደ ምሕረቱም መጠን እጨዳ፤ ጥጋታችሁንም እረሱ። ክፋትን አርሳችኋል፤ ኃጢአትንም አጭዳችኋል፤ የሐሰትንም ፍሬ በልታችኋል ...» (10:12-13)። በተፈጥሮው ዓለም ሰው የዘራውን ዓይነት ምርት እንደሚያገኝ ሁሉ በመንፈሳዊውም ዓለም ሰው የሚዘራውን ሁሉ ያንኑ ደግሞ ያጭዳል (ገላ 6:7-8)።

ምዕራፍ 29:- ትንቢተ አሞጽ

ጸሐፊው:- ላም ጠባቂና ወርካ ለቃሚ የነበረ የቴቁሔው ነቢዩ አሞጽ (1:1፤ 7:14-15)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 755 ዓ.ዓ.። (በይሁዳ ንጉሥ በጾዝያን ዘመን፤ በእስራኤል ንጉሥ በዮሐን ልጅ በኢዮርብዓም ዘመን፤ የምድር መናወጥ ከሆነበቱ ከሁለት ዓመት በፊት 1:1)።

የመጽሐፉ ስያሜ:- በጸሐፊው ነቢዩ አሞጽ። ከደበቡ (ይሁዳ) ወደ ሰሜኑ (ሰማርያ) የተላከ ነቢይ።

ዋና ሰዎች:- አሞጽ

ዋና ሀሳብ:- የንስሐ ጥሪ ነው። ሕዝቡ ከክፉ መንገዳቸውና ከጣዖት አምልኮ እንዲመለሱ ጥሪ ያደርጋል። እግዚአብሔር በእምቢተኞች ላይ ሲፈርድ ይመጣል። ቅዱስ እግዚአብሔር ክፋትን ይጠላል፤ በአመጽ የሚሄደውም ሳይቀጣ አይቀርም።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ:- ስለ ሦስት ወይም ስለ አራት 7 ጊዜ፤ ጽድቅ 3 ጊዜ፤ ቅሬታ 3 ጊዜ፤ ይህን ቃል ስሙ 3 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅሶች:-

- ✦ እስራኤልም ሆይ፤ እንደዚህ ስለማደርግብህ አምላክህን ለመገናኘት ተዘጋጅ (4:12)።
- ✦ እግዚአብሔርም ለእስራኤል ቤት እንዲህ ይላልና። እኔን ፈልጉ፤ በሕይወትም ትኖራላችሁ (5:4)።
- ✦ እነሆ፤ በምድር ላይ ራብን የምለድድበት ዘመን ይመጣል፤ ይላል ጌታ እግዚአብሔር፤ እርሱም የእግዚአብሔርን ቃል ከመስማት እንጂ እንጀራን ከመራብና ውኃን ከመጠማት አይደለም (8:11)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- በ3 በመክፈል እንመለከታለን።

1. በእስራኤል አገሮች ላይ የሚመጣ ፍርድ (1-2)

2. የእስራኤል ኃጢአትና የሚመጣው ፍርድ (3-9:10)

3. የእስራኤል መመለስ ተስፋ (9:11-15)

1. በእስራኤል አገሮች ላይ የሚመጣ ፍርድ። እግዚአብሔር በየትኛውም አገር ቢሆን የሚኖረውን የፍርድ መንገድ፤ ግፍና ኃጢአት አይወድም። በድሆች ላይ ስለሚፈጸመው ግፍ ይበቀላል (2:7)። በአገሮች ላይም ይፈርዳል። እስራኤል በኃጢአት ውስጥ ነበረች (2:6-8)፤ ነቢያት ትንቢት እንዳይናገሩ ይታዘዙ ነበር (2:12)።

2. የእስራኤል ኃጢአትና የሚመጣው ፍርድ። ድሆች የበለጠ እየደከቡ፤ ሀብታሞቹ በግፍ የበለጠ እየከበሩ ይሄዱ ነበር። በኃጢአት ድርጊታቸው የእግዚአብሔርን ቅዱስ ስም አለማክበር (2:7)፤ ድሆችን መጨቆን (2:7)፤ ጣዖትን ማምለክ (2:8) ጎልተው ይታዩ ነበር። በእስራኤል ሃይማኖተኛነቱ ላለ እውነተኛነትና ፍትህ ግን ተጓድሏል። ስለ ኃጢአት ለመበቀል እግዚአብሔር በሚያስፈራና በሚያገላ አንበሳ ምሳሌ ተነግሮአል (3:4)። የራሳቸውን ምች የሚፈልጉ ሀብታም የሰማርያ ሴቶች «በሳን ላሞች» (4:1) ተመስለዋል። ለድሆች ግዴላቸው ናቸው። በቤቴልና በጌልገላ ጣዖት አምልኮ ላለ፤ ኃጢአት በዝቷል (4:4፤ 5:5)። እስራኤልም ሆይ፤ እንደዚህ ስለማደርግብህ አምላክህን ለመገናኘት ተዘጋጅ (4:12) ተበሏል። ስለዚህ ፍርድ እንደ ውኃ፤ ጽድቅም እንደማይደርቅ ፈሳሽ ይፍሰስ (5:24)። ያለዚያ ቅጣት ሊመጣ ነው። ያውም ከቅጣት ሁሉ የሚከፋው ቅጣት መንፈሳዊ የሆነ የቃሉ ራብ ነው (8:11-12)። እግዚአብሔር ሀሳቡን ለሕዝቡ መናገር ሲያቆም የጨለማ ዘመን ይሆናል። ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር ሲመለስ የሠራዊት አምላክ እግዚአብሔር ቅሬታ ማስቀረት ይችላል (አሞ 5:15)።

3. የእስራኤል መመለስ ተስፋ። ከፍርድ በኋላ ለእስራኤል ተስፋ አላት (9:11-15)። ይህ ተስፋ በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል የሚመጣውን መታደስ ሲገልጽ «በዚያ ቀን የወደቀውን የዳዊትን ድንኳን እነሳሳሁ፤ የተናደውንም ቅጥርዋን እጠግናለሁ፤ የፈረሰውንም አድሳለሁ፤ እንደ ቀደመውም ዘመን እሠራታለሁ» (9:11) ይላል።

ክርስቶስ በትንቢተ አሞጽ መጽሐፍ።

የወደቀውን የዳዊትን ድንኳን የሚያነሣ ክርስቶስ (9:11-16) በእርሱ የሚገኘው ደህንነት አሕዛብን ሁሉ የሚጨምር ነው (ሐዋ 15:16)።

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔር ቸርነት በመከራ ዘመን ቅሬታን መጠበቁ። እግዚአብሔር የርስቱን ቅሬታ ያስቀራል (ሚክ 7:18፤ ሕዝ 6:8)። እግዚአብሔር ከኖህ ዘመን ጀምሮ በመለኮታዊ አሠራሩ በመከራ፤ በቅጣትና በምርኮም ዘመን ጥቂቶችን ያስቀራል፤ ይጠብቃል። በኤልያስ ዘመን ለበዓል ያልተንበረከኩ 7000 ሰዎችን ሰራሱ አስቀርቷል። ከባቢሎን ምርኮ በኋላም እግዚአብሔር የጠበቃቸው 50000 ያህል «ቅሬታዎች» ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ። ቅሬታ መኖሩ ከእግዚአብሔር ሞገስ ማግኘትንና በሙሉ አለመጥፋትን ያሳያል (ዕዝ 9:8፤ 14)። ይህም ኢሳይያስ «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር ዘርን ባያስቀርልን ኖሮ፤ እንደ ሰዶም በሆንን እንደ ገሞራም በመሰልን ነበር» (ኢሳ 1:9) እንዳለው ነው።

ምዕራፍ 30፡-

ትንቢተ ሚክያስ

ጸሐፊው፡- ሞሪታዊው ነቢዩ ሚክያስ (1:1፤ 3:12፤ ኤር 26:18)።

የተጻፈበት ጊዜ፡- 760 ዓ.ዓ.። በይሁዳ ነገሥታት በኢዮአታምና በአካዝ በሕዝቅያስም ዘመን የነበረ ነቢይ (1:1)።

የመጽሐፉ ስያሜ፡- በጸሐፊው ነቢዩ ሚክያስ።

ዋና ሰዎች፡- ሚክያስ

ዋና ሀሳብ፡- በሰማርያና በይሁዳ ላይ የሚመጣው ፍርድ በቅርብ መሆኑን መግልጽ፤ ስለ መታደስም ተስፋ መስጠት።

ተደጋጋሚ ቃል፡- «ሰሙ» 9 ጊዜ፤ (እግዚአብሔርን እንዲሰሙ/እንዲያደምጡ ምክር)።

ቁልፍ ጥቅሶች፡-

- ♦ «ሰሙ ሆይ፤ መልካሙን ነግሮሃል፤ እግዚአብሔርም ከአንተ ዘንድ የሚሻው ምንድር ነው? ፍርድን ታደርግ ዘንድ፤ ምሕረትንም ትወድድ ዘንድ፤ ከእምላክህም ጋር በትሕትና ትሄድ ዘንድ አይደለምን?» (6:8)።
- ♦ «እኔ ግን ወደ እግዚአብሔር እመለከታለሁ፤ የመድኃኒቴንም እምላክ ተስፋ አደርጋለሁ፤ እምላኬም ይሰማኛል። ጠላቴ ሆይ፤ ብወድቅ እነሣለሁና፤ በጨለማም ብቀመጥ እግዚአብሔር ብርሃን ይሆንልኛልና በእኔ ላይ ደስ አይበልሽ» (7:7-8)።
- ♦ «እግዚአብሔር ድምፅ ከተማይቱን ይጠራታል፤ ስምህን መፍራት ጥበብ ነው፤ የመቅሠፍትን በትር፤ እርሱንም ያዘጋጀ ማን እንደ ሆነ ስሙ» (8:9)።
- ♦ «...በደልን ይቅር የሚል፤ የርስቱንም ቅሬታ ዓመፅ የሚያሳልፍ እንደ አንተ ያለ እምላክ ማን ነው? ምሕረትን ይወድዳልና ቍጣውን ለዘላለም አይጠብቅም። ተመልሶ ይምረናል፤ ክፋታችንንም ይጠቀጥቃል፤ ኃጢአታችንንም በባሕሩ ጥልቅ ይጥለዋል» (7:18-19)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- ከዋናው ሀሳብ አንጻር በሦስት በመክፍል መመልከት ይቻላል፡፡

1. እግዚአብሔር በፍርድ ይመጣል 1-2
2. እግዚአብሔር በሰላም ይመጣል ማዳን 3-5
3. እግዚአብሔር በምሕረት ይመጣል የበረከት ተስፋ 6-7

1. እግዚአብሔር በፍርድ ይመጣል፡፡ እግዚአብሔር ከስፍራው ወጥቶ ስለ ኃጢአት በሰማርያ ላይ ለመፍረድ ይመጣል (1:3-5)፡፡ ሀብታሞች የድሆችን ርስት ይነጥቁ ነበር (2:2)፡፡ ሕዝቡ በኃጢአት ይኖሩ ነበር፤ ነቢያትን ሳይቀር ትንቢት አትናገሩ ይሏቸው ነበር (2:1-6)፡፡ ስለዚህ እግዚአብሔር ሊመሰክርባቸው (1:2) ይወርዳል፡፡

2. እግዚአብሔር በሰላም ይመጣል፡፡ በዘመኑ የነበሩት መሪዎችና ነቢያት ሕዝቡን የሚያስቱ ነበሩ (3:5)፡፡ በቅድስት ከተማ በመኖራቸውና ቤተ መቅደሱ በኢየሩሳሌም በመኖሩ ብቻ ከቅጣት የሚያመልጡ ይመስላቸው ነበር፡፡ አለቆችዎ በጉባ ይፈርዳሉ፤ ካህናቶችዎም በዋጋ ያስተምራሉ፤ ነቢያቶችዎም በገንዘብ ያምዋርታሉ፤ ከዚህም ጋር እግዚአብሔር በመካከላችን አይደለምን? ክፉ ነገር ምንም አይመጣብንም እያሉ በእግዚአብሔር ይታመናሉ (3:11)፡፡ ለእነርሱ በቅጣት ይመጣል፡፡ ሆኖም በቤተልሔም የሚወለደው የእስራኤል ገዥ (ክርስቶስ) አረፍትን ያመጣል (5:2-5)፡፡

3. እግዚአብሔር በምሕረት ይመጣል፡፡ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ክርክር አለውና፤ ከእስራኤልም ጋር ይፋረዳል (6:1-2)፡፡ እግዚአብሔር የሚፈልገውን ነግሯቸዋል ይህም ወደ እርሱ በመመለስ ፍርድን ማድረግ፤ ምሕረትን መውደድና ከእርሱ ጋር በትሕትና መሄድን ነው (6:8)፡፡ ለድሆች ማዘንና ፍትሕን መጠበቅ የእውነተኛ አምልኮ ክፍል ነው፡፡ እግዚአብሔር የሚለምኑትን ሰዎች ጩኸት ይሰማል፤ ከጨለማ አውጥቶ ወደ ብርሃን ያመጣል (7:7-9)፡፡

ክርስቶስ በትንቢተ ሚክያስ መጽሐፍ፡፡
ክርስቶስ በቤተልሔም ኤፍራታ የሚወጣው ከቀድሞ ጀምሮ ከዘላለም የሆነ ገዥ ነው (5:2 እና ማቴ 2:5-6)፡፡

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔር «አምሳያ የለሽነት»፡፡ ነቢዩ በአድናቆት እግዚአብሔርን «አንዳንተ ያለ ማን ነው?» (7:18) ይላል፡፡ እግዚአብሔር ለኃጢአት ብድራትን የሚሰጥ፤ ሕዝቡን ተመልሶ ይቅር የሚል፤ ተስፋን የሚያድስ፤ ቅሬታዎችን የማይረሳ ነው፡፡ እርሱ ከሰው ጋር ሕብረት ማድረግ ይወዳል፡፡ ስለሆነም ይህ አምሳያ የለሽ (ልዩ) አምላክ ከሰው ፍርድ፤ ምሕረት፤ ትሕትናን ይወዳል (6:8)⁷¹፡፡ የእግዚአብሔር ይቅር ባይነት አስደናቂ መለኮታዊ ባሕርይ ነው፡፡

እግዚአብሔር የሚወደውን «ዋና ነገር» ማወቅና ማድረግ፡፡ እግዚአብሔር ለእርሱ ከሚቀርብለት መስዋዕት ይልቅ እርሱን መታዘዝን (1ሳሙ 15:22-23)፤ ፈቃዱን ማድረግን (መዝ 40:6-8)፤ ከትዕቢት የራቀ የተሰበረ መንፈስን (መዝ 51:16-19)፤ ቃሉን መስማትና በመንገዱ መሄድን (ኤር 7:21-23) ይወዳል፡፡ እግዚአብሔር ከጽድቅ ሕይወት ያልፈለቀ ውጫዊ ሃይማኖተኛነትንና አስመላይነትን ይጠላል፡፡ መሐሪ እግዚአብሔር ይቅር ባይነትን፤ ከእርሱ ጋር በትሕትና መራመድን ይወዳል (ሚክ 6:6-8፤ ማቴ 9:13)፡፡ ጌታ ኢየሱስ ሲያስተምር «እናንተ ግብዞች ጸፎችና ፈረሳውያን፤ ከአዝሙድና ከእንስሳል ከከሙንም አሥራት ስለምታወጡ፤ ፍርድንና ምሕረትን ታማኝነትንም፤ በሕግ ያለውን ዋና ነገር ስለምትተዉ፤ ወዮላችሁ፤ ሌላውን ሳትተዉ ይህን ልታደርጉ ይገባችሁ ነበር» (ማቴ 23:23) አለ፡፡ ከሁሉ የገቢ ዓይነት አሥራት መክፈል ጥሩ ነው፤ ሆኖም እግዚአብሔር የሚፈልገው «ዋና ነገር» ከአሥራት ወይም ከመስዋዕት በላይ የሆነ የተሰጠ ሕይወትን ነው፡፡ ይህን ተረድቶ ማድረግ በእግዚአብሔር ዘንድ ሞገስ ያስገኛል፡፡

⁷¹ "There are 613 commandments in the Pentateuch, they were reduced to 11 in Psalm 15, reduced further to three here (Micah 6:8), then to one in Matthew 22:35-40. God wants our hearts; He desires relationship with us." <http://truthsaves.org/outlines/oldtestament.shtml>

ምዕራፍ 31:- ትንቢተ ኢየሱስ

ጸሐፊው:- የባቱኤል ልጅ ነቢዩ ኢየሱስ (1:1)

የተጻፈበት ጊዜ:- 835 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- በጸሐፊው ነቢዩ ኢየሱስ:-

ዋና ሰዎች:- ኢየሱስ

ዋና ሀሳብ:- አስፈሪው የእግዚአብሔር ቀን በቅርብ ስለሆነ ሕዝቡ ከኃጢአታቸው ወደ እግዚአብሔር እንዲመለሱ መምከር። መጽሐፉ 28 ጊዜ ያህል በአዲስ ኪዳን ተጠቅሶአል።

ተደጋጋሚ ቃል:- «የእግዚአብሔር ቀን» 6 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅሶች:-

♦ «አሁንስ! ይላል እግዚአብሔር! በፍጹም ልባችሁ! በጾምም! በልቅሶና በዋይታ ወደ እኔ ተመለሱ። ልባችሁን እንጂ ልብሳችሁን አትቅደዱ! አምላካችሁም እግዚአብሔር ቸርና መሐሪ! ከቁጣው የዘገየ! ምሕረቱም የበዛ! ለክፋትም የተጸጸተ ነውና ወደ እርሱ ተመለሱ» (2:12-13)።

♦ «ከዚህም በኋላ እንዲህ ይሆናል! መንፈሴን በሥጋ ለባሽ ሁሉ ላይ አፈስሳለሁ! ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችሁም ትንቢት ይናገራሉ! ሽማግሌዎቻችሁም ሕልምን ያልማሉ! ጉበዞቻችሁም ራእይ ያያሉ! ደግሞም በዚያ ወራት በወንዶችና በሴቶች ባሪያዎች ላይ መንፈሴን አፈስሳለሁ!» (2:28-29)።

♦ «የሚያስፈራው የእግዚአብሔር ቀን ሳይመጣ ፀሐይ ወደ ጨለማ፣ ጨረቃም ወደ ደም ይለወጣል። እንዲህም ይሆናል! የእግዚአብሔር ስም የሚጠራ ሁሉ ይድናል! እግዚአብሔርም እንደ ተናገረ፣ በጽዮን ተራራና በኢየሩሳሌም መድኃኒት ይገኛል። ደግሞም እግዚአብሔር የጠራቸው የምስራች የሚሰበክላቸው ይገኛሉ» (2:31-32)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- ከዋናው ሀሳብ አንጻር በሁለት መክፈል ይቻላል።

1. በቅርብ ያለው የእግዚአብሔር ቀን (1:1-2:17)

2. የወደፊቱ የእግዚአብሔር ቀን (2:18-3:21)

1. በቅርብ ያለው የእግዚአብሔር ቀን። በይሁዳ ላይ የእግዚአብሔር ቀን (ቅጣት) እንደ አንበጣ ወረራ ሳይታሰብ ይመጣታል። ለሰው ሁሉ የሀዘንና የለቅሶ ጊዜ ይሆናል። ስለዚህ በንስሐ ተመለሱ።

2. የወደፊቱ የእግዚአብሔር ቀን። ከይሁዳ መወረር በኋላ በሚመጣው የእግዚአብሔር ቀን መንፈስ ቅዱስ እንደሚመጣ ተስፋ አለ (2:29)። ይህም በባለ ሃምሳ ቀን እንደተፈጸመ ጴጥሮስ ተናገረ (ሐዋ 2:17-21)። ወደፊት በሚመጣው የእግዚአብሔር ቀን የመባረክ ተስፋ አለ። «የሰደድሁባችሁ ታላቁ ሠራዊቱ አንበጣና ደጎብያ ከብኩባና ተምች የበላቸውን ዓመታት እመልስላችኋለሁ» (2:25) ይላል። የወደፊቱ የእግዚአብሔር ቀን የታሪክ ማብቂያ ይሆናል።

ክርስቶስ በትንቢተ ኢየሱስ መጽሐፍ።

ክርስቶስ መንፈስ ቅዱስን የሚያፈስ ጌታ ነው (2:28 እና ዮሐ 16:7-15፣ ሐዋ 2:16-21፣33)።

ዋና ትምህርት:-

እግዚአብሔር በሥጋ ለባሽ ሁሉ ላይ መንፈሱን ያፈሳል። ከባቢሎን ምርኮ በኋላ እስራኤላውን የበረከት ጊዜ ይኖራቸዋል። ከዚያም (በሩቁ ጊዜ/ በአዲስ ኪዳን) እግዚአብሔር ልዩ የሆነን ስጦታ ከሰማይ ይልካል ይህም መንፈሱን ማፍሰስ ነው (2:28-29)። በአዲስ ኪዳን በባለ ሃምሳ ቀን ይህ የመጨረሻው ዘመን ተስፋ መፈጸሙን ሐዋርያው ጴጥሮስ ኢዩ 2:28-29ን በመጥቀስ ተናገረ (ሐዋ 2:17-21)። ከመንፈስ ቅዱስ መውረድ ጋር እግዚአብሔር ፈቃዱን የሚያስተውቅባቸው መንገዶች ትንቢት መናገር፣ ሕልምን ማለም፣ ራእይ ማየት በባለሃምሳ ቀንና ከዚያም በኋላ እንደሆነው (ሐዋ 2:2-4፣33፣39፣ ሐዋ 9:10፣ 10:44-47፣ 11:15-18፣ 15:7-8፣ 16:9፣ 21:9) አብረው ይገለጣሉ። ሕልምና ራእይ ነቢያት ከእግዚአብሔር መልእክት የሚቀበሉባቸው መንገዶች ነበሩ (ዘኁ 12:6)።

መንፈስ ቅዱስን ማፍለስ፤ እግዚአብሔር የሚያደርገው መለኮታዊ ሥራ ነው። የሚፈለውም በሥጋ ለባሽ ሁሉ ላይ ነው። በብሉይ ኪዳን መንፈስ ቅዱስ የወረደው በጥቂት ነገሥታት፤ መሳፍንትና ሽማግሌዎች ላይ ብቻ ነበር (ዘኁ 11:29)። የተስፋው ቃል ግን ለሰው ሁሉ (ለአይሁድና ለአሕዛብ) ነው። በጾታ ወይም በዕድሜ የተገደበ አይደለም፤ ለወንዶችና ለሴቶች ነው። ለወላጆች ብቻ ሳይሆን ለልጆችም ነው፤ ለሽማግሌዎች ብቻ አይደለም ለጎበዞችም ነው። ሐዋርያው ጴጥሮስ የተስፋው ቃል ለእናንተና ለልጆቻችሁ ጌታ አምላካችንም ወደ እርሱ ለሚጠራቸው በሩቅ ላሉ ሁሉ ነውና፤ እንዳለው (ሐዋ 2:39) የመንፈስ ቅዱስ መፍለስ በአንድ ዘመን (ወቅት) ያለበቃ ነው። እንዲሁም በሽማግሌዎች ወይም ጎበዞች ሳያበቃ ለልጆችም በየዕድሜው ላሉት ሁሉ መሆኑ የስጦታውን ቀጣይነት ያመለክታል።

ምዕራፍ 32:- ትንቢተ አብድዩ

ጸሐፊው:- ነቢዩ አብድዩ (1:1)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 841 ወይም 586 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- በነቢዩ አብድዩ። 21 ቁጥሮች ብቻ ያለው ከብሉይ ኪዳን አጭሩ መጽሐፍ ነው።

ዋና ሰዎች:- አብድዩ

ዋና ሀሳብ:- ኤደምያስ ስለ ትዕቢቷ ትቀጣለች። ትዕቢት ውድቀትን ይቀድማል።

ተደጋጋሚ ቃል:- ኤሳው 7 ጊዜ፤ ኤደምያስ 2 ጊዜ፤

ቁልፍ ጥቅሶች:-

✦ «እግዚአብሔር ቀን በአሕዛብ ሁሉ ላይ ቀርቦአልና፤ አንተ እንዳደረግኸው እንዲሁ ይደረግብሃል፤ ፍዳህም በራስህ ላይ ይመለሳል» (1:15)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- የመጽሐፉ ዋና ሀሳብ በኤደምያስ ላይ የሚመጣው ፍርድ ነው። ኤደምያስ ታብዖ ነበር (1:3)። ይሁዳ በተቸገረ ጊዜ ኤደምያስ ፍቅር ባለማሳየቱ፤ ከሀብቱም በመውሰዱ የማይገባ ነገር አድርጓል (1:12-14)። ኤደም ከይሁዳ ደቡባዊ ምሥራቅ የምትገኝ አገር ነበረች። ኤደማውያን የኤሳው ዘርች ነበሩ (ዘፍ: 25:19-34)። እስራኤላውያን ወደ ተስፋይቱ ምድር ሲጓዙም በእነርሱ ምድር እንዳያልፉ ከልክለዋቸው ነበር (ዘኁ 20:14-21)። ለእስራኤል ወንድማዊ ፍቅር አላሳዩም። የኤደም ልጆች ኢየሩሳሌምን «እስከ መሠረትዋ ድረስ አፍርሱ፤ አፍርሱ» (መዝ 137:7) ብለው ባቢሎናውያንን አበረታተው ነበር። ስለዚህ ፍርድ ይጠበቃቸዋል። «ከኤሳውም ቤት ቅሬታ የለውም» (1:18) ይሁዳን ግን እግዚአብሔር ያስባል።

ክርስቶስ በትንቢተ አብድዩ መጽሐፍ፡፡
 «መንግሥቱም ለእግዚአብሔር ይሆናል» (1:21) የሚለው ፍጹም
 አምላክ የሆነው የክርስቶስን መንግሥት ያመለክታል (ሉቃ 1:32-
 33፤ 22:0፤ ራዕ 11:15)፡፡

ዋና ትምህርት፡-

እግዚአብሔር የሰውን ሁሉ «ሂሳብ» በጊዜው ያወራርዳል፡፡
 በአንድ ወቅት «ከፍ፡ ከፍ» (1:3) እንዳለ የመሰለውን እግዚአብሔር
 «አወርድሃለሁ» (1:4) ይላል፡፡ ኤዶምያስ የፍርድ ቀን የሚመጣ
 አልመሰለውም ነበር፡፡ እግዚአብሔር ጊዜን ጠብቆ የጋጢአት ጽዋ
 ሲሞላ፡ ዋጋን ይከፍላል፡፡ ለሌላው እንዳደረግኸው ይደረግብሃል
 (ኤር 50:29፤ ዕን 2:8፤ ማቴ 26:52፤ ሉቃ 6:38፤ ያዕ 2:13፤
 ራዕ 13:10)፡፡

ምዕራፍ 33፡- ትንቢተ ዮናስ

ጸሐፊው፡- የአማቱ ልጅ ነቢዩ ዮናስ (1:1)፡፡

የተጻፈበት ጊዜ፡- 760 ዓ.ዓ.፡፡

የመጽሐፉ ስያሜ፡- በነቢዩ ዮናስ፡፡

ዋና ሰዎች፡- ዮናስ፡፡

ዋና ሀሳብ፡- እግዚአብሔር ዓለምን ሁሉ እንደሚወድ ማሳየት፡፡
 የዕብራውያን አምላክ እግዚአብሔር የአሕዛብም አምላክ ነው፡፡
 ለዕብራውያን የሚራራ ለነነዌ ሰዎችም ይራራል፡፡ እግዚአብሔር
 ዓለሙን ሁሉ እንዲሁ ይወዳል (ዮሐ 3:16)፡፡ ዮናስ ወደ ነነዌ
 የተላከ የሰሜን እስራኤል ነቢይም ነበር (2ነገ 14:25-27)፡፡

ተደጋጋሚ ቃል፡- «እግዚአብሔር ...አዘጋጀ/ አሰናዳ» 4 ጊዜ፡፡

ቁልፍ ጥቅሶች፡-

- ♦ «እኔ ግን በምስጋና ቃል እሠዋልሃለሁ፤ የተሳልሁትንም
 እከፍላለሁ፡፡ ደኅንነት ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው» (2:10)፡፡
- ♦ «ወደ እግዚአብሔርም ጸለየና፤ አቤቱ፤ እለምንሃለሁ፤ በአገራ
 ሳለሁ የተናገርሁት ይህ አልነበረምን? አንተ ቸርና ይቅር
 ባይ፤ ታጋሽም ምሕረትህም የበዛ፤ ከክፉው ነገርም የተነሣ
 የምትጸጸት አምላክ እንደ ሆንህ አውቁ ነበርና ስለዚህ ወደ
 ተርሴስ ለመከብለል ፈጥኜ ነበር (4:2)፡፡

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- ከዮናስ ዋና ድርጊቶች አንጻር በአራት
 መክፈል ይቻላል፡፡

1. የዮናስ መከብለል (ምዕ 1)
2. የዮናስ ጸሎት (2)
3. የዮናስ ስብከት (3)
4. ዮናስ የተማረው (4)

1. የዮናስ መኮብለል። ዮናስ የተላከው በጨካኝነቱ ወደሚታወቀውና እስራኤልም ትፈራው ወደነበረው ወደ አሦር ሕዝብ ነበር። በኋላም በ722 ዓ.ዓ. አሦር እስራኤልን ማርኳል። እግዚአብሔር «ወደ ነነዌ ሂድ» ብሎ ሲጠራው (1:2) ዮናስ ግን ከእርሱ ፊት ለመኮብለል በመርከብ ወደ ተርሴስ ሄደ (1:3-7)። በባሕር ላይ በተነሣው ታላቅ ማዕበል ምክንያት መርከበኞቹ ወደ ባሕር ጣሉት። በባሕር ውስጥም እግዚአብሔር ታላቅ ዓሣ አዘጋጀ፤ ዓሣውም ዮናስን ዋጠው።

2. የዮናስ ጸሎት። ዮናስ በትልቅ ዓሣ ሆኖ ውስጥ ሆኖ ወደ እግዚአብሔር ጸለየ። በእግዚአብሔር ትእዛዝ ዓሣው ዮናስን በምድር ላይ ተፋው።

3. የዮናስ ስብከት። እግዚአብሔር ለሁለተኛ ጊዜ ሲልከው ዮናስ ወደ ነነዌ ሄደ። በስብከቱም የነነዌ ሰዎች እግዚአብሔርን አመኑ ንስሐ ገቡ፤ እግዚአብሔርም ምሕረት አደረገላቸው።

4. ዮናስ የተማረው። እግዚአብሔር ለነነዌ ሰዎች ባደረገው ምሕረት ዮናስ ተቆጣ። የንስሐ መልእክት ቢሰብክም ለሚኖረው መልካም ውጤት የተዘጋጀ አልነበረም። ለመሞትም ፈለገ (4:3)። ዮናስ እግዚአብሔር ባበቀለለት ቅል መድረቅ ምክንያት ሲቆጣ እግዚአብሔር ደግሞ ታላቅ ባሕርይውን አስተማረው። እግዚአብሔር ለሰው ሁሉ የሚያስብ ምሕረትን የተሞላ አምላክ ነው።

ክርስቶስ በትንቢተ ዮናስ መጽሐፍ።

ዮናስ ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት በዓሣ ሆኖ ውስጥ መቆየቱ የክርስቶስን በምድር ልብ ሦስት ቀንና ሦስት ሌሊት መኖር ምሳሌ ነው (2:1 እና ማቴ 12:40፤ 16:4)።

ዋና ትምህርት፡-

የወንጌል አድማስ እስከ ምድር ዳርቻ ነው። እስራኤል የተጠራችው ለአሕዛብ ብርሃን እንድትሆን ነበር (ዘጸ 19:5-6)። የዮናስ ተልዕኮም ይህን እንዲፈጽም ነው። ነቢዩ ዮናስ ወደ ነነዌ ሳይሄድም የእግዚአብሔር ባሪያ ነበር (2ነገ 14:25)። እግዚአብሔር ደግሞ ባሪያዎቹን እንደ ፈቀደ ያስማራል። በእነርሱም ተጠቅሞ መንፈሳዊ ጉብኝት ሪቫይቫልና ተሐድሶ ያስነሣል። የስምሪት ቦታ ምድባና የመልእክቱ ዓይነት በላኪው በእግዚአብሔር ስለሚወሰን አገልጋይ የራሱ ምርጫ የሌለው ብን

ባሪያ መሆን አለበት። እስራኤላዊው ዮናስ በጨካኝነቱ ወደሚታወቀውና የእስራኤል «ጠላት» ወደሆነው ወደ ነነዌ ሕዝብ ለመሄድ ፍርሃት እንደሚኖርበትም ይታሰባል። ሆኖም የእግዚአብሔርን የምሕረት ባሕርይ እያወቀ ምሕረቱ ለነነዌ ሰዎች እንዳይደርሳቸው መከላከል ከፍርሃት ያለፈ «ወገንተኝነት» ይሆናል። የወንጌል አገልጋይ ለሰው ሁሉ የሚራራ፤ በዘረኝነት አስታሳሳብ ያልታሰረ፤ ከኃጢአት በስተቀር የሚጠላው ሰው፤ ዘር ወይም አገር የሌለው መሆን ይገባዋል። የእግዚአብሔር ማዳን ለሰው ሁሉ ነው። ይህ «ድንበር የለሽ» አገልግሎት ነው።

እግዚአብሔር መሐሪ ነው፤ ፈቃዱም አይከለክልም። ታላቅ አምላክ እግዚአብሔር ፈቃዱን ለመፈጸም ታላላቅ በሆኑ እንደ ነፋስ፤ ዓሣ አንባሪ እንደሚጠቀም ሁሉ በሰው እጅ እንደሚጣል «አጣ»፤ በበረሃ እንደምትበቅል «ቅል» ባሉም በታናናሽ ነገሮች ይጠቀማል። እግዚአብሔር በምድር፤ በባሕርና በነፋስ ሁሉ ላይ ሙሉ ሥልጣን አለው። ከእግዚአብሔር ፊት የት ማምለጥ ይቻላል? (መዝ 139:7-10)። እዚህ ላይ የሚያስደንቀው የእግዚአብሔር አሠራር፡- በራሱ የግል ምክንያት «ሌላ» ሕዝብ ወይም ወገን ምሕረት እንዲያገኝ ያልፈልገውን ነቢይ «አባብሎና» ታድጎ የሀሳቡ አገልጋይ ማድረግ ነው።

እግዚአብሔር ጸሎትን እንዳይሰማ የሚከለክለው ቦታ ሳይሆን ኃጢአት ነው። እግዚአብሔር በየትም አገርና ስፍራ፤ በየብስ ቢሆን በባሕር ላይ፤ በበረሃ ይሁን በዓሣ ሆኖ ውስጥ ወደ እርሱ የሚደረግ ጸሎትን ይቀበላል። ዮናስ በዓሣ ሆኖ ውስጥ ሆኖ ጸለየ፤ እግዚአብሔርም ጸሎቱን ሰማው።

ምዕራፍ 34:- ትንቢተ ናሆም

ጸሐፊው:- ኤልቆሻዊው ናሆም (1:1)::

የተጻፈበት ጊዜ:- 663-612 ዓ.ዓ::

የመጽሐፉ ስያሜ:- ከነቢዩ ናሆም::

ዋና ሰዎች:- ናሆም

ዋና ሀሳብ:- የእግዚአብሔር ታላቅነትና ፍርድ:: የአመጸኛዋን ነነዌ ግናና ኃጢአት እግዚአብሔር ይቀጣል::

ቁልፍ ቃል:- ነነዌ

ቁልፍ ጥቅሶች:-

✦ «እግዚአብሔር መልካም ነው፤ በመከራ ቀንም መሸሸጊያ ነው፤ በእርሱ የሚታመኑትንም ያውቃል» (1:7)::

የመጽሐፉ አከፋፈል:- የመጽሐፉ ዋና ሀሳብ በነነዌ ላይ የሚመጣው የእግዚአብሔር ፍርድ ነው:: ዮናስ በ760 ዓ.ዓ አካባቢ ወደ ነነዌ በመሄድ በሰበክ ጊዜ ሕዝቡ ንስሐ በመግባቱ ከቅጣት አመለጠ:: ሆኖም ከ100 ዓመታት ያህል በኋላ ነነዌ በቀደመው ኃጢአት ቀጠለች:: በክብር የሚራመድ እግዚአብሔር ጸድቅ ስለሆነ ንስሐ ያልተገባበትን ኃጢአት ሳይቀጣ አይቀርም:: ስለሆነም ነነዌን ባድማ ያደርጋል (3:7)::

ክርስቶስ በትንቢተ ናሆም መጽሐፍ::

የምሥራች ብሎ የሰላምን ወንጌል የሚሰብክ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው (ናሆ 1:15 እና ሐዋ 10:36፤ ሮሜ 10:15፤ 2ጢሞ 2:19):: መልካሙ እረኛ ክርስቶስ የእርሱ የሆኑትን ያውቃል (1:7 እና ዮሐ 10:27፤ 2ጢሞ 2:19)::

ዋና ትምህርት:-

የእግዚአብሔር ባሕርይና ታላቅነቱ:: እግዚአብሔር ታጋሽ ነው፤ በእርሱ የሚታመኑ ከመከራ ያመልጣሉ፤ በንስሐ ባለመመለስ በእምቢተኛነት የሚቀጥሉትን ግን ይቀጣል:: ይህም የእርሱን ጸድቅ ፈራጅነት ያሳያል::

- እግዚአብሔር ቀናተኛና ተበቃይ አምላክ ነው፤ (1:2)
- እግዚአብሔር ትዕግሥተኛ፤ ኃይሉም ታላቅ ነው (1:3)
- እግዚአብሔር በደለኛውን ንጹሕ ነህ አይልም (1:3)፤
- እግዚአብሔር ተፈጥሮን ይቆጣጠራል (ወጀብ፤ ዐውሎ ነፋስ፤ ደመና፤ ባሕር፤ ወንዞች፤ አበባ፤ ተራሮች፤ ኮረብቶች፤ ምድርና ዓለም (1:4-6))::
- እግዚአብሔር መልካም ነው (1:7)
- እግዚአብሔር በመከራ ቀን መሸሸጊያ ነው (1:7)፤
- እግዚአብሔር በእርሱ የሚታመኑትንም ያውቃል (1:7)::

ምዕራፍ 35:- ትንቢተ ፅንባቆም

ጸሐፊው:- ነቢዩ ፅንባቆም (1:1፤ 3:1)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 606-604 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- ከጸሐፊው ነቢዩ ፅንባቆም።

ዋና ሰዎች:- ፅንባቆም

ዋና ሀሳብ:- እግዚአብሔር የሚያደርገውን ያውቃል።

ቁልፍ ቃል:- ለምን? እምነት

ቁልፍ ጥቅሶች:-

- ♦ «...ጸድቅ ግን በእምነቱ በሕይወት ይኖራል» (2:4)።
- ♦ «ምንም እንኳን በሰላም ባታፈራ፤ በወይንም ሐረግ ፍሬ ባይገኝ፤ የወይራ ሥራ ቢጉድል፤ እርሾችም መብልን ባይሰጡ፤ በጎች ከበረቱ ቢጠፉ፤ ላሞችም በጋጡ ውስጥ ባይገኙ፤ እኔ ግን በእግዚአብሔር ደስ ይለኛል፤ በመድኃኒቱ አምላክ ሐሜት አደርጋለሁ። ጌታ እግዚአብሔር ኃይሉ ነው፤ እግሮቼን እንደ ዋላ እግሮች ያደርጋል፤ በከፍታዎችም ላይ ያስሄደኛል» (3:17-19)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉን በፅንባቆም ጥያቄዎችና ባገኘው መረዳት አንጻር በሁለት ክፍሎች ማየት ይቻላል።

1. የፅንባቆም ጥያቄዎች/ የእምነት መፈተን (1)
2. የፅንባቆም መረዳት/ የእምነት ጸሎት (2-3)

1. የፅንባቆም ጥያቄዎች/ የእምነት መፈተን ። ይሁዳ በባቢሎን እንደተማረክ እግዚአብሔር «ለምን» ይፈቅዳል? (1:2-4) የሚለው የነቢዩ ትልቁ ጥያቄው ነበር። ስለዚህም «ጠያቂው ነቢይ» በመባልም ይታወቃል። ፅንባቆም ለጥያቄው መልሱን ባያውቀም ጸድቅ እግዚአብሔር ግን በሥራ ላይ ነው (1:5-11)። በተጨማሪም ቅዱስ አምላክ ይሁዳን ለመቅጣት ከእርሱዋ ይልቅ ኃጢአተኛ የሆነችውን ባቢሎንን እንዴት የቅጣት መሣሪያው

አድርጎ ይጠቀማል? በማለት ጠየቀ (1:12-2:1)። ባቢሎንን የሚጠቀመው ጸድቅ ስለሆነች ሳይሆን የቅጣት መሣሪያው አድርጎ ነው (2:6፤ 9፤ 12፤ 15፤ 19)። የእግዚአብሔርን ምክር ለሚንቁና በሚደርስባቸው ነገር ስለሚገረሙ ሐዋርያው ጳውሎስ ይህን እንደማስጠንቀቂያ ጠቅሶታል (ሐዋ 13:41)።

2. የፅንባቆም መረዳት/ የእምነት ጸሎት። ፅንባቆም እንቅስቃሴ ለሆነበት ጥያቄው ያገኘው መልስ እግዚአብሔርን መጠባበቅ ነው (2:1)፤ ምክንያቱም በማደራያው ያለ እግዚአብሔር በእርግጥ ይመጣልና። ስለዚህም ፅንባቆም በመዝሙር ጸሎት እግዚአብሔርን ስለ እርሱነቱ (3:1-3)፤ ስለ ኃይሉ (3:4-7)፤ ስለ አሠራሩ (3:8-16) ያመሰግናል።

ክርስቶስ በትንቢተ ፅንባቆም መጽሐፍ።

ሰውን በእምነት በሕይወት የሚያኖር (የሚያጸድቅ) ክርስቶስ ነው (2:4 እና ዮሐ 3:36፤ ገላ 3:11-16፤ 1ዮሐ 5:11-12)።

ዋና ትምህርት:-

እግዚአብሔርን «ለምን» ብሎ መጠየቅ ባሕርዩንና አሠራሩን አለመረዳት ነው። ብዙ ሰዎች እንደ ፅንባቆም ከባድ የሚባሉ የሕይወት ጥያቄዎች ሊኖሯቸው ይችላሉ። በጊዜ፤ በቦታና በመረዳት አቅም የተገደቡት ነቢያትም ቢሆኑ ስለ እግዚአብሔር አሠራር እርሱ የገለጠላቸውን ብቻ እንጂ ሁሉን አያውቁም። ለዘላለም በማደራያው ያለ እግዚአብሔር እርሱ መልስን ይዞ ይመጣልና (3:3፤ 13)። ለጥያቄ ሁሉ ትልቁ መልስ በእግዚአብሔር ማንነት ላይ በመታመን በእርሱ ደስ በመሰኘት መጠበቅ ነው። በእግዚአብሔር ማንነት ላይ መታመን በቅድስናውና በጽድቅ አሠራሩ ላይ መደገፍ ነው። በእግዚአብሔር ዘንድ አመጸ የለም። ጥያቄ ለሚሆንብን ነገር መልሱ ቶሎ ላይመጣ ይችላል፤ ግን መምጣቱ አይቀርም። ጸድቅ ሰው ከሌላው የሚለየው «እምነት» ነው፤ ይህም እግዚአብሔርን በትዕግሥት መጠባበቅ (2:3)። ስለዚህ በአስቸጋሪ ጊዜ ጸድቅ ሰው በእግዚአብሔር ታምኖ በትዕግሥት ይጠብቃል።

ምዕራፍ 36:- ትንቢተ ሶፎንያስ

ጸሐፊው:- ነቢዩ ሶፎንያስ። የሶፎንያስ ቅድመ አያት ንጉሠ ሕዝቅያስ ነበር (1:1)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 625 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- በጸሐፊው በነቢዩ ሶፎንያስ።

ዋና ሰዎች:- ሶፎንያስ

ዋና ሀሳብ:- ስለሚመጣው የእግዚአብሔር ቀን (የፍርድ ቀን) ማወጅ። እግዚአብሔር ቅዱስ ስለሆነ በጽድቅ ላይ እንደሚቆጣ ማስገንዘብና በንስሐ የሚመለሰውን እንደሚባርክ መናገር ነው።

ተደጋጋሚ ቃል:- «እግዚአብሔር ቀን» 10 ጊዜ፤

ቁልፍ ጥቅሶች:-

- ♦ «እግዚአብሔር ቀን ቀርቦአልና፤ እግዚአብሔር መሥዋዕትን አዘጋጅቶአልና፤ የጠራቸውንም ቀድሶአልና በጌታ በእግዚአብሔር ፊት ዝም በሉ» (1:7)።
- ♦ «እናንተ ፍርዱን የጠበቃችሁ የምድር ትሐታን ሁሉ፤ እግዚአብሔርን ፈልጉ፤ ጽድቅንም ፈልጉ፤ ትሕትናንም ፈልጉ፤ ምናልባት በእግዚአብሔር ቁጣ ቀን ትሰወሩ ይሆናል» (2:3)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉ ስለ አንድ ዋና ሀሳብ ማለትም ስለሚመጣው የእግዚአብሔር ቀን ይናገራል። በይሁዳና በኢየሩሳሌም የሚኖሩት የበክል ተከታዮችና ካህናቱ፤ ለሰማይ ሠራዊት የሚሰግዱ ነበሩ። ሚልኮም ለሚባል ጣዖትና ለእግዚአብሔር ይሰግዱ ነበር (1:4-5)። ይህ «ድብልቅ ሕይወት» (ወይም ቅይጥ አምልኮ) ነው። እግዚአብሔር ይህን ለማጥራት «በዚያም ዘመን ኢየሩሳሌምን በመብራት እመረምራለሁ» (1:12) ይላል። ይህ የፍርድ ቀን ነው (1:1-3-9)። ፍርዱም ይሁዳንና (1:4-2:3)፤ ኢየሩሳሌምን (3:1-7) ጨምሮ በምድር ሁሉ ላይ ይሆናል። ከቁጣው ቀን ማምለጥ ይቻላል። ማምለጫውም ጽድቅና ትሕትናን መፈለግ ነው (2:3)።

ክርስቶስ በትንቢተ ሶፎንያስ መጽሐፍ።

ጸድቅ የሆነው ኢየሱስ የእስራኤል ንጉሥ ነው (3:3፤ 15 እና ዮሐ 1:49፤ 12:15፤ 19:19)።

ዋና ትምህርት:-

የእግዚአብሔር ቀን። የእግዚአብሔር ቀን «መዓት ቀን የመከራና የጭንቀት ቀን፤ የመፍረስና የመጥፋት ቀን፤ የጨለማና የጭጋማ ቀን፤ የደመናና የድቅድቅ ጨለማ ቀን» ነው (1:14-15)። በብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር ቀን የሚያመለክተው በአንድ በኩል በቅርብ ጊዜ የሚሆነው የእስራኤል በባቢሎን መማረክን ነበር። ይህ እግዚአብሔር ይሁዳን (እስራኤልን) የሚፈርድበት ጊዜ (ኢሳ 13:6፤ 9፤ ኢዩ 1:15፤ 2:1-2፤ 11፤ 31፤ 3:14፤ አሞ 5:18፤ 20፤ አብድ 15፤ ሶፎ 1:7፤ 14)። ይህ ቀን «ቅርብ» ነው፤ አመጣጡ በፍጥነት ነው (ኢሳ 13:6፤ ሕዝ 30:3፤ ኢዩ 2:1፤ 3:13፤ ሶፎ 1:7)። ከዚህ ቀን በኋላ በረከት አለ። ይህን አይሁድ ሲገልጹት በቀን ውስጥ ከጨለማ በኋላ ብርሃን እንዳለ እንዲሁ የጌታ ቀን «ፍርድና በረከት» አለው ይላሉ። በሩቁ ዘመን ደግሞ በዘመን መጨረሻ የሚገለጠውን ፍርድ ያመለክታል (ኢዩ 2:30፤ 3:18)።

«የእግዚአብሔር ቀን» በአዲስ ኪዳንም ተገልጿ እናገኘዋለን። (1ቆሮ 1:8፤ 5:5፤ 2ቆሮ 1:14፤ ፊል 1:6፤ 10፤ 2:16፤ 1ተሰ 5:2፤ 2ተሰ 2:2፤ 2ጴጥ 3:10፤ 12፤ ራእ 16:14)። የሚያመለክተውም የፍርድና የቁጣ ቀን መሆኑን ነው። እንደ ሌባ ባልታሰበ ሰዓት የሚመጣውን ይህን ቀን ነቅቶ መጠበቅ ይገባል። ይህም የቤተ ክርስቲያን መነጠቅ፤ የኢየሱስ ክርስቶስ መመለስ ነው (2ተሰ 2:2)። ያ ቀን በብዙዎች ላይ እንደ ወጥመድ ይመጣባቸዋል። ሆኖም ከዚህ የቁጣ ቀን ማምለጥ ይቻላል። ማምለጫውም መንገድ ወደ ኢየሱስ መቅረብ ነው (ሉቃ 21: 34-36፤ 1ተሰ 1:9-10)።

ምዕራፍ 37:- ትንቢተ ሐጌ

ጸሐፊው:- ነቢዩ ሐጌ (1:1)::

የተጻፈበት ጊዜ:- 520 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- በነቢዩ ሐጌ፡ ትንቢተ ሐጌ ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ሁለተኛው አጭር መጽሐፍ ነው።

ዋና ሰዎች:- ዘሩባቤል፤ ኢያሱ

ዋና ሀሳብ:- ከምርኮ የተመለሱት ቅሬታዎች ጊዜው ስለሆነ ቤተ መቅደሱን በርትተው እንዲሠሩና እንዲጨርሱ ማበረታታት።

ተደጋጋሚ ቃል:- «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» 19 ጊዜ፤ «ቤት» 9 ጊዜ (የቤተ መቅደሱን እንደገና መሠራት ሲያመለክት)። «አናውጣለሁ» 3 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅሶች:-

✦ «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል። ልባችሁን በመንገዳችሁ ላይ አድርጉ። ወደ ተራራው ውጡ፤ እንጨትንም አምጡ፤ ቤቱንም ሥሩ፤ እኔም በእርሱ ደስ ይለኛል፤ እኔም እመሰግናለሁ፤ ይላል እግዚአብሔር። እናንተ ብዙ ነገርን ተስፋ አደረጋችሁ፤ እነሆም፤ ጥቂት ሆነ፤ ወደ ቤትም ባገባችሁት ጊዜ እኛ አልሁበት። ይህ ስለ ምንድር ነው? ይላል የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር። እናንተ ሁሉ ወደ እየቤታችሁ እየሮጣችሁ የእኔ ቤት ፈርሶ ስለ ተቀመጠ ነው» (1:7-9)።

✦ «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላልና። ገና አንድ ጊዜ በቅርብ ዘመን እኔ ሰማያትንና ምድርን ባሕርንና የብስንም አናውጣለሁ፤ አሕዛብን ሁሉ አናውጣለሁ፤ በአሕዛብ ሁሉ የተመረጠውም ዕቃ ይመጣል፤ ይህንም ቤት በክብር እሞላለሁ፤ ይላል የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር። ብሩ የእኔ ነው፤ ወርቁም የእኔ ነው፤ ይላል የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር። ከፊተኛው ይልቅ የዚህ የሁለተኛው ቤት

ክብር ይበልጣል፤ ይላል የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤ በዚህም ስፍራ ሰላምን እሰጣለሁ፤ ይላል የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር» (2:6-9)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉን ከቤተ መቅደሱ መሠራት አንጻር ማየት ይቻላል። በፋርስ ንጉሥ ቂሮስ ፈቃድ ወደ ኢየሩሳሌም ከተመለሱት አይሁድ መካከል ዘሩባቤል (ዕዝ 1:2-4፤ ኢሳ 44:28)፤ ታላቁ ካህን ኢያሱ እንዲሁም ነቢያቱ ሐጌና ዘካርያስ ነበሩ። እንደተመለሱ የቤተ መቅደሱ ግንባታ ተጀመረ። በተቃዋሚዎች ለ16 ዓመታት ያህል ተቋረጠ። የቤተ መቅደሱ መሠራት እግዚአብሔር በመካከላቸው የመኖሩ ምልክት ነው። የሕዝቡ ትኩረት ግን በየራሱ ኑሮና ቤቱን በማሳመር ላይ ሆኖ ነበር። ሆኖም እንደ ጥረታቸው ብዛት አልበለጸጉም፤ እግዚአብሔር ሥራቸውን አልባረከላቸውምና። እግዚአብሔር የይሁዳ አለቃ ወደነበረው ዘሩባቤልና ሊቀ ካህን ወደነበረው ኢያሱ ተነስተው ቤተ መቅደሱን እንዲሠሩ ነቢዩን ሐጌን በመላክ (ዕዝ 5:1-2፤ ሐጌ 1:1) ...ለመሥራት ጊዜው አሁን ነው ይላቸዋል። እንዲሁም በኑሮአቸውም እንዲቀደሱ ይመክራቸዋል (2:10-19)። የእግዚአብሔርን መቅደስ በመሥራታቸው በረከት እንደሚሆንላቸውም ያስታውቃቸዋል (2:18-19)። ይህም ልባቸውን በመንገዳቸው ላይ ማድረግ ነው (1:7)።

ክርስቶስ በትንቢተ ሐጌ መጽሐፍ:-

ክርስቶስ ሰላምን የሚሰጥ የሰላም አለቃ ነው (2:8 እና ዮሐ 14:27፤ አፌ 2:14)።

ክርስቶስ የመንግሥታትን መንግሥት የሚገለብጥና በሁሉም ላይ የሚገዛ ንጉሥ ነው (2:22 እና ራእ 11:15)።

ዋና ትምህርት:-

የእግዚአብሔርን ሥራ ተግቶ መሥራት። ከምርኮ የተመለሱት አይሁድ የእግዚአብሔርን ቤት ሥራ ረስተው ቤቶቻቸውን ይሠሩ ጀመር። ለእነርሱ ቤቶቻቸውን መሥራት ጊዜው እንደሆነ ሲመስላቸው የፈረሰውን የእግዚአብሔር ቤት ለመሥራት ግን «ዘመኑ አልደረሰም» (1:2) ይሉ ነበር። በምርኮ በነበሩባቸው ዓመታት ለረጅም ዘመን ያለ ቤተ መቅደስ የኖሩ ሰዎች በመሆናቸው ያለ ቤተ መቅደስ መኖሩን «ለምደውታል»። ሆኖም ጥረታቸው አልተባረከላቸውም። ብዙ ዘራችሁ፤ ጥቂትም

አገባችሁ፤ በላችሁ፤ ነገር ግን አልጠገባችሁም፤ ጠጣችሁ፤ ነገር ግን አልረካችሁም፤ ለበሳችሁ፤ ነገር ግን አልሞቃችሁም፤ ደመወዙን የተቀበለ ሰው በቀዳዳ ከረጢት ያደርገው ዘንድ ደመወዙን ተቀበለ (1:6) አላቸው። የዚህም ምክንያት «እናንተ ሁሉ ወደ እየቤታችሁ እየሮጣችሁ የእኔ ቤት ፈርሶ ስለ ተቀመጠ ነው» (1:9) በማለት እግዚአብሔር ይናገራቸዋል። እውነተኛ በረከት ያለው ቅድሚያ ለሚሰጠው ለእግዚአብሔር ነገር ቅድሚያ በመስጠት ነው (ማቴ 6:33)። ለግል ጉዳይ ቅድሚያ በመስጠት የእግዚአብሔርን ሥራ ለመሥራት ምክንያት ማብዛትና መሰላቸት እውነተኛውን የበረከት ምንጭ መዘንጋት ነው።

ምዕራፍ 38:-

ትንቢተ ዘካርያስ

ጸሐፊው:- የአዶ ልጅ፤ የበራክዩ ልጅ ነቢዩ ዘካርያስ ነው (1:1)። አዶ ከዘሩባቤልና ከኢያሱ ጋር ከምርኮ ከተመለሱት ካህናት መካከል አንዱ ነበር (ነሀ 12:4)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 520-518 ዓ.ዓ። ነቢዩ ሐጌና ነቢዩ ዘካርያስ በአንድ ዘመን የነበሩ ነቢያት ናቸው (ዕዝ 6:14)።

የመጽሐፉ ስያሜ:- በጸሐፊው ነቢዩ ዘካርያስ። በአዲስ ኪዳን 41 ጊዜ ያህል ተጠቅሶአል።

ዋና ሰዎች:- ዘሩባቤል፤ ኢያሱ

ዋና ሀሳብ:- ከምርኮ የተመለሱት በእግዚአብሔር ታምነው የቤተ መቅደሱን ሥራ እንዲፈጽሙ ማበረታትና በመሢሔ መምጣት የእስራኤል መታደስ እንደሚሆን ማስገንዘብ።

ተደጋጋሚ ቃል:- «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር»⁷² 53 ጊዜ፤ «እግዚአብሔር ቃል» 13 ጊዜ፤

ቁልፍ ጥቅሶች:-

♦ «ለዘሩባቤል የተባለው የእግዚአብሔር ቃል ይህ ነው። በመንፈሴ እንጂ በኃይልና በብርታት አይደለም፤ ይላል የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር» (4:6)።

⁷² በአዲሱ መደበኛ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስ (እግዚአብሔር ጸባእት) ይላል። Hb. tsa'ba', tseba'a'h (tsaw-baw', tseb-aw-aw') a mass of persons especially regularly organized for war. በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር በብዛት «የሠራዊት ጌታ» ተብሎ የተጠራው ከምርኮ በኋላ በነበሩት በሦስቱ ነቢያት ነው። ይህ ጊዜ እስራኤላውያን ገና ከምርኮ የተመለሱበት ዘመን ነበር። የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ እየሠሩ፤ ለራሳቸውም ገና መኖሪያ ቤት እየሠሩ ነበር። የጦር ሠራዊት አልነበራቸውም። ሰባው የምርኮ ዓመታት ሲያልቅ እንደተናገረው ከምርኮ እንዲመለሱ ያደረገ እግዚአብሔር እርሱ ይጠብቃቸዋል፤ እርሱ ይዋጋላቸዋል። እግዚአብሔር የእስራኤል «ጸባዖት» ነው።

♦ አንቺ የጽዮን ልጅ ሆይ፤ እጅግ ደስ ይበልሽ፤ አንቺ የኢየሩሳሌም ልጅ ሆይ፤ እልል በዩ፤ እነሆ፤ ንጉሥሽ ጻድቅና አዳኝ ነው፤ ትሑትም ሆኖ በአህያም፤ በአህያይቱ ግልገል በውርጫይቱ ላይ ተቀምጦ ወደ አንቺ ይመጣል፤ (9:9)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉን በ3 በመክፈል እንመለከታለን።

1. ሕዝቡ የእግዚአብሔርን ቤት እንዲሠራ የተደረገ ጥሪ (1-6)
2. ስለ ጾምና በዓላት (7-8)
3. ስለወደፊቱ ዘመን የተነገረ መልእክት (9-14)

1. ሕዝቡ የእግዚአብሔርን ቤት እንዲሠራ የተደረገ ጥሪ። ዘካርያስ ስለ ቤተ መቅደሱ፤ ስለ ዘሩባቤል፤ ስለ ኢየሱስ በአጠቃላይ ስለ እስራኤል የሚናገሩ ስምንት ራእዮች ተሰጠው (1:7-7:14)። ቤተ መቅደሱን እንደገና የመሥራት ጉዳይ እንደ ተራራ አዳጋች ተግባር ሆኖባቸው ነበር። እግዚአብሔርም ይህን መሥራት የሚችሉት ተራራውን ደልዳላ ሜዳ በሚያደርገው በመንፈስ ቅዱስ ኃይል እንደሆነ ያስገነዝባቸዋል (4:6-9)። በታላቁ ካህን ምሳሌነት ሰይጣን በእስራኤል ሕዝብ ላይ ባነሣው ክስ እግዚአብሔር ተዋጋላቸው (6:9-15)።

2. ስለ በዓላትና ጾም። የመጾም ዓላማ ለራስ ጥቅም ሳይሆን እግዚአብሔርን ለማክበር መሆኑ አለበት (7:5-6)። በዚህ ዘመን ግን ጾም ራስን በማስጨነቅ (በማዋረድ) የእግዚአብሔርን ፊት ለመፈለግና ከእርሱ ጋር የመገናኘት መንገድ መሆኑ ቀርቶ ውጫዊ ሥርዓት ብቻ ሆኖ ነበር። እውነተኛ ጾም ድሃ አደጉን ማሰብ፤ ምሕረትን ማድረግ በእውነት መፍረድን ይጨምራል። ሕዝቡም እግዚአብሔር ሲናገር ልባቸውን ሕንደ አልማዝ አጠንክረው ነበር (7:12)። እግዚአብሔርም ሕኔ በጠራሁ ጊዜ እነርሱ እንዳልሰሙኝ፤ እንዲሁ እነርሱ በሚጠሩበት ጊዜ እኔ አልሰማም አላቸው (7:13)።

3. ስለ ወደፊቱ ዘመን የተነገረ ሸክም። እግዚአብሔር በእስራኤል ጠላቶች ላይ ፍርድ እንደሚፈርድ ይገልጻል (9)። ስለ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ የመጀመሪያ መምጣት (9-11)ና ሁለተኛ መምጣት (12-14) ይናገራል።

ከነበያት መጻሕፍት ከኢሳይያስ ቀጥሎ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ መምጣት ትንቢት የተናገረ ነበረ ዘካርያስ ነው። ነቢዩ ዘካርያስ ስለ ክርስቶስ ሁለቱ መምጣቶች ትንቢት ተናግሯል። ሠንጠረዥ 26 ትንቢቱንና በእውን የተፈጸመውን ያሳያል።

ሠንጠረዥ 26

ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ የተነገረ ትንቢትና የተፈጸመው

ትንቢቱ	የተፈጸመው
ባረያዩ 3:8	ማር 10:45
ንጉሥነህን 6:13	ዕብ 6:20-7:1
ትሑት ንጉሥ 9:9-10	ማቴ 21:4-5፤ ዮሐ 12:14-16
በሰላሳ ብር አልፎ የሚሰጥ 11:12-13	ማቴ 27:9
ጎድኑን የተወጋ 12:10	ዮሐ 19:37
ከኃጢአትና ከርኩሳት የሚያነጻ ምንጭ 13:1	ራእ 1:5
የተመታ አረኛ 13:7-9	ማቴ 26:31፤ ማር 14:27
ከቅዱሳን ሁሉ ጋር የሚመጣ 14:5፤9	ዮሐ 10:16፤ ራእ 11:15፤ 21:27

ዋና ትምህርት፡-

በመንፈስ ቅዱስ ኃይል እግዚአብሔርን ማገልገል። የይሁዳ አለቃ ዘሩባቤል ለ16 ዓመት ያህል የተቋረጠውን የቤተ መቅደስ ሥራ የማስቀጠልና የማስጨረስ ከባድ ኃላፊነት አለበት። ቢሆንም ሥራውን ለመሥራት እግዚአብሔር በዘሩባቤልም ሆነ በሌላ ሰው ወይም መንግሥት አይደገፍም። ስለዚህ «በመንፈሴ እንጂ በኃይልና በብርታት አይደለም» (4:6) በማለት ሊያስተውለው ስለተገባ ነገር ይነግረዋል። ኃይልና ብርታት ማናቸውንም ዓይነት የሰው ጉልበት፤ እውቀት፤ ሀብት፤ ሥልጣን ወዘተ ያመለክታል። «ሰማይንና ምድርን በማናወጥ» (ሐጌ 2:7) ሥራውን የሚሠራ እግዚአብሔር በሰው ኃይል፤ ብርታት፤ ሀብት፤ ሥልጣን አይደገፍም። የእግዚአብሔር ሥራ በሰው ጥበብና ችሎታ አይሠራም። ወንጌልን መስበክ (1ቆሮ 2:4-5፤ 1ጴጥ 1:12)፤ የጠላትን ምሽግ የሚያፈርስ መንፈሳዊ ውጊያ ማድረግ የሚቻለው (2ቆሮ 10:4-5) በመንፈስ ቅዱስ ኃይል ነው። ሌሎች በኃይላቸውና በሠራዊታቸው ይታመናሉ፤ ለእግዚአብሔር ሰው ግን ትምክህቱ አምላኩ በእግዚአብሔር ነው (መዝ 20:7)።

ምዕራፍ 39:- ትንቢተ ሚልክያስ

ጸሐፊው:- ነቢዩ ሚልክያስ ነው (1:1)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 450-400 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- በጸሐፊው በነቢዩ ሚልክያስ።

ዋና ሰዎች:- ሚልክያስ፤ ካህናት

ዋና ሀሳብ:- በንስሐ መመለስና እግዚአብሔርን እንደ ቃሉና በእውነት ማምለክ። ቤተ መቅደሱ ከተሠራና ከሐገና ዘካርያስ አገልግሎት ከ100 ዓመት በኋላ ሕዝቡ በመንፈሳዊ ሕይወቱ ተዳክሞ ነበር። የነበራቸው ቅንዓት ቀዝቅዟል። ወደ መንፈሳዊ ግድየለሽነትና የኃጢአት ኑሮ የተመለሰውን ይህን ሕዝብ መንገዱን እንዲያስተካክልና ከእግዚአብሔር ጋር በንስሐ እንዲታረቅ መምከር።

ተደጋጋሚ ቃል:- «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር» 24 ጊዜ፤ «ትላላችሁ» 11 ጊዜ፤ ርጉም (የተረገመ) 7 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅሶች:-

- ✦ «እግዚአብሔርን በቃላችሁ አታክታችኋል። እናንተም። ያታከትነው በምንድር ነው? ብላችኋል። ክፉን የሚያደርግ ሁሉ በእግዚአብሔር ዘንድ መልካም ነው፤ እርሱም በእነርሱ ደስ ይለዋል፤ ወይስ:- የፍርድ አምላክ ወዴት አለ? በማለታችሁ ነው (2:16)።
- ✦ «እኔ እግዚአብሔር አልለወጥም፤ እናንተ የያዕቆብ ልጆች ሆይ፤ ስለዚህ የጠፋችሁ አይደላችሁም» (3:6)።
- ✦ «የዚያን ጊዜ እግዚአብሔርን የሚፈሩ እርስ በእርሳቸው ተነጋገሩ፤ እግዚአብሔርም አይመጣ፤ ሰማም፤ እግዚአብሔርንም ለሚፈሩ ስሙንም ለሚያስቡ የመታሰቢያ መጽሐፍ በፊቱ ተጻፈ። እኔ በምሠራበት ቀን እነርሱ የእኔ ገንዘብ ይሆናሉ፤ ይላል የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤ ሰውም

የሚያገለግለውን ልጁን እንደሚምር፤ እንዲሁ እምራቸዋለሁ» (3:16-17)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- በሦስት በመክፈል እንደሚከተለው ማየት ይቻላል።

1. የእስራኤል በእግዚአብሔር መወደድ (1:1-5)።
2. የእስራኤል በኃጢአት መርከስ (1:6-3:15)
3. ለእስራኤል የተሰጠ ተስፋ (3:16-4:6)

1. የእስራኤል በእግዚአብሔር መወደድ። በኃጢአታቸው ምክንያት እስራኤላውያን ለምርኮ አልፈው በመሰጠታቸው በእግዚአብሔር የተወደዱ አልመሰላቸውም ነበር። የእግዚአብሔር መወደዱ የተገለጸው እንደ አባት መቅጣቱና ቅሬታዎቹ ወደ ምድራቸው እንዲመለሱ ማድረጉ ነው።

2. የእስራኤል በኃጢአት መርከስ። ሕዝቡ እግዚአብሔር ለሚናገራቸው ቃል በክርክር ይመልሱለት ነበር። ካህናት የመሥዋዕት ሥርዓት አያክብሩም (1:6)፤ የቀዘቀዘ መንፈሳዊ ሕይወት ነበራቸው። የተናቀውን፤ በሰው የማይፈለገውን ለእግዚአብሔር መሥዋዕት አድረገው ያቀርቡ ነበር። ካህናቱ ሕጉን አያውቁም ለሕዝቡም አያስተምሩም። ሕዝቡም «እንግዳ አምላክ ልጆችን ያገቡ ነበር (211)። እግዚአብሔር ቅን ፈራጅ መሆኑንም ረስተው ነበር። ሕዝቡ አሥራቱን ወደ እግዚአብሔር ቤት አያመጣም (3:7-12)። ከዚህም የተነሳ ምንም ጥረት ቢያደርጉ በኑሮአቸው የተባረኩ አልነበሩም። እግዚአብሔር በዚህ ሁሉ የእነርሱን ተለዋዋጭነትና አለመታመን በመግለጽ «እኔ እግዚአብሔር አልለወጥም» (3:6) በማለት ከእርሱ ማንነት የተነሣ በመመለስ ተስፋ እንዳላቸው ያረጋግጥላቸዋል።

3. ለእስራኤል የተሰጠ ተስፋ። በየትኛውም ዘመን እግዚአብሔር እርሱን የሚፈሩትን እንደሚያውቃቸውና መታሰብም እንደሚሆንላቸው ይገልጽላቸዋል (3:16-18)። ለእነርሱ የጽድቅ ፀሐይ ይወጣልና።

ክርስቶስ በትንቢተ ሚልክያስ መጽሐፍ፡፡

ክርስቶስ መንገድን በፊቱ የሚያስተካክል መልእክተኛ የሚልክ ጌታ ነው (3:1 እና ማቴ 11:10)፡፡ «ኢየሱስ ክርስቶስ ትናንትና ዛሬ እስከ ለዘላለምም ያው ነው» አይለወጥም (3:6 እና ዕብ 11:8)፡፡

ዋና ትምህርት፡-

የቀዝቀዝ ሕይወት ተሟጋች ነው፡፡ በሚልክያስ ዘመን የካህናቱና የሕዝቡ አምልኮ የቀዝቀዘና ውጫዊ የሆነውን ሥርዓት መፈጸም ላይ ብቻ ያተኮረ ነበር፡፡ በመሥዋዕት አቀራረብ፤ በጋብቻቸውና በገንዘባቸው ለእግዚአብሔር ታማኝ አልነበሩም፡፡ እግዚአብሔርን መፍራት የለም፡፡ አገልጋዮችም እግዚአብሔርን ማገልገል እንደ ከንቱ ነገር ይመስላቸው ነበር፡፡ እግዚአብሔርም ያሉበትን ሁኔታ ሲያስረዳቸው ይከራከሩ ነበር፡፡ በውጫዊ ሥርዓት ላይ ብቻ ያተኮረ በሰው ለመታየትና ለመሞገስ የሚደረግ አምልኮ በእግዚአብሔር የተናቀ ነው፡፡ የአንድ ሰው የክርስትና ሕይወት አደጋ ላይ የሚወድቀው እንደዚህ ለብ ሲል ነው፡፡ እግዚአብሔርን የሚፈሩ ግን ሁልጊዜ በትጋትና በቅንነት ያገለግሉታል፡፡ እነርሱንም እግዚአብሔር አይረሳም፤ በመታሰቢያ መጽሐፍ ይጻፋሉ (2:17)፤ የሚታሰቡበት ጊዜም አለ፡፡

ማጠቃለያ

ብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔርን ዘላለማዊ እቅድና የማዳን ሥራ የሚገልጥ «እኔ እግዚአብሔር አልለወጥም» (ሚል 3:6) ያለው የእግዚአብሔር ቃል ነው፡፡

ብሉይ ኪዳን የአዲስ ኪዳን ጥላ ወይም ምሳሌ ነው፡፡ ከአዲስ ኪዳን ጋር በተገናኘ መልኩ የብሉይ ኪዳንን መልእክት በ6 ዋና ርዕሶች እንደሚከተለው ለማጠቃለል እንሞክራለን፡፡

1. ከሴቲቱ ዘር የሚወለደው የሰይጣንን ራስ ይቀጠቅጣል፡፡

ሰው በኃጢአት በወደቀ ጊዜ እግዚአብሔር አምላክ ከሴቲቱ የሚወለደው የእባቡን (ሰይጣንን) ራስ እንደሚቀጠቅጥ ቃል ገባ (ዘፍ 3:15)፡፡ ይህ በመጽሐፍ ቅዱስ የምናገኘው ለሰው የተሰጠ የመጀመሪያው የደህንነት ተስፋ ነው፡፡ ከዚያም በአብርሃም ዘር የምድር አሕዛብ ሁሉ እንደሚባረኩና (ዘፍ 22:18) አሕዛብ ሁሉ የሚታዘዙለት ገዢ በአብርሃም፤ ይስሐቅ፤ ያዕቆብ በኩል እንደሚመጣ ተናገረ (ዘፍ 49:10)፡፡ ይህም ከዳዊት ቤት የሆነ (2ሳሙ 7:12-15) በቤተልሔም የሚወለደው ከቀድሞ ጀምሮ ከዘላለም የሆነ ህፃን ነው (ሚክ 5:2)፡፡ እርሱም በመስቀል ሞቱ የዲያብሎስን ሥልጣን የገፈፈው ኢየሱስ ክርስቶስ ነው (ዕብ 2:14-15፤ ቆላ 2:15)፡፡

2. እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ይሆናል፡፡

እግዚአብሔር አብርሃምን «ከአንተ ጋርም እሆናለሁ» (ዘፍ 26:3) በማለት የገባውን ቃል ጠብቋል፡፡ እስራኤልውያንን ከግብጽ ባርነት ነጻ ካወጣቸው በኋላ በምድረ በዳ በማደሪያው ድንኳን «በእስራኤልም ልጆች መካከል እኖራለሁ» (ዘጸ 29:45) አለ፡፡ እርሱ መንፈሱን በሕዝቡ ውስጥ ያሳድራል (ሕዝ 37:14)፡፡ ከሕዝቡ ጋር የሚኖረው ከድንግል የሚወለደው አማኑኤል ነው (ኢሳ 7:14)፡፡ የአማኑኤል ትርጓሜ እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ማለት ነው፡፡ የአማኑኤል ስሙ ኢየሱስ ነው (ማቴ 1:21-23)፡፡

3. እስራኤል ለምድር ብርሃን እንድትሆን ተመረጠች።

ከአሕዛብ ሁሉ የተመረጠ ርስት፤ የካህናት መንግሥት የተቀደሰም ሕዝብ እንዲሆኑ እግዚአብሔር እስራኤልን መረጠ (ዘጸ 19:3-6)። የተመረጡት የእግዚአብሔርን መልካምነት ለምድር ሁሉ እንዲያውጁ ነበር። ሆኖም አልታዘዙም። እግዚአብሔርን በመፍራት ተቀድሰው እንዲኖሩ የተሰጣቸውን ትእዛዝ ባለመጠበቃቸው ለሁለት ተከፈሉ። የሰሜኑ እስራኤል ለአሦር፤ የደቡቡ ይሁዳ ለባቢሎን ምርኮ አልፈው ተሰጡ። በምርኮ ሳሉ እግዚአብሔር ቃል ኪዳንን አሰበ፤ መቃብራቸውን ከፍቶ ከመቃብራቸው አወጣቸው፤ ቅሬታዎችን ወደ እስራኤል ምድር አገባቸው (ሕዝ 37:12)። እግዚአብሔር ለአሕዛብ ብርሃን እንድትሆን ከተጠራት (ኢሳ 49:5-6) ከእስራኤል ነቢያትን ወደ አሕዛብ እየላከ የንስሐ ስብከት እንዲሰብኩም አደረገ። ሆኖም በአጠቃላይ እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር አልተጣበቁም። ጌታም ሲናገር 'እስራኤል ሕፃን በነበረ ጊዜ ወደድሁት፤ ልጄንም ከግብጽ ጠራሁት። አብዝቼ ብጠራቸው አጥብቀው ከፊቴ ራቁ' (ሆሴ 11:1) አለ። ልጄ እስራኤል ባለመታዘዙ እግዚአብሔር ፈቃዱን የሚያደርገውን አንድያ ልጁን ኢየሱስ ክርስቶስን ላከ (ማቴ 2:15)።

4. እግዚአብሔር ሕግን ሰጠ።

እግዚአብሔር በሙሴ በኩል ሕግን ሰጠ። የሕግ መጀመሪያው 'ከእኔ በቀር ሌሎች አማልክት አይሁኑልህ' የሚለው ነው (ዘጸ 20:3)። የሕግ ማጠቃለያም 'አምላክህን እግዚአብሔርን በፍጹም ልብህ በፍጹምም ነፍስህ በፍጹምም ኃይልህ ውደድ' እና 'ባልንጀራህን እንደ ራስህ ውደድ' የሚሉት ናቸው (ዘሌ 19:18፤ ዘጸ 6:5፤ ማር 12:33)። እነዚህ በእግዚአብሔር የተሰጡ ትእዛዛት የእርሱን የጽድቅ ባሕርይ ይገልጻሉ። ሌሎች ሕጎችም ከእርሱ ጋር ኅብረት ለማድረግ እንዲቻል የመቅረቢያውን መንገድ ያመለክታሉ፤ ሕዝቡም በተቀደሰውና ንጹህ ባልሆነው መካከል የሚለዩበትን መንገድ ያሳያሉ። ይህም ሆኖ ሕግ የተሰጣቸው እስራኤላውያን ሕግን አልጠበቁም። ኢየሱስ ክርስቶስ ሕግንና ነቢያትን ሊፈጽም መጣ (ማቴ 5:17)። ሕግ በእምነት ወደሚያጸድቀው ወደ ክርስቶስ የሚያመጣ ሞግዚት ነው (ገላ 3:24)። ጽድቅ የሚገኘው በሥራ ሳይሆን በእምነት ነው።

5. እግዚአብሔር የቃል ኪዳን አምላክ ነው።

እግዚአብሔር በሙሴ በኩል ለእስራኤል የገባው ኪዳን ሕዝቡ የካህናት መንግሥት የተቀደሰም ሕዝብ እንዲሆንለት ነው (ዘጸ 19:6)። እነርሱ ግን ከእግዚአብሔር ጋር በቅድስና መራመድ አቃቃቸው። በተደጋጋሚ ባለመታዘዝ ወደቁ፤ ከአሕዛብ ጋር ተደባለቁ፤ ጣዖታትንም ተከተሉ፤ ክህነታቸውንም አልፈጸሙም፤ በኪዳን አልጸኑም። እግዚአብሔር ለእስራኤል ሌላ የሚሻል ኪዳን አዘጋጀ። እግዚአብሔር ከእስራኤል ቤት ጋር የገባው ይህ የሚሻል ቃል ኪዳን እርሱ ሕጉን በልቡናቸው የሚያኖርበት፤ በልባቸውም የሚጽፍበት 'አዲስ ቃል ኪዳን' ነው (ኤር 31:33-34፤ ዕብ 8:6-10)። ይህ በኢየሱስ ክርስቶስ ሞት ተፈጸመ። ለኃጢአት ይቅርታ በፈሰሰው ደሙ አዲሱ ኪዳን ታተመ (ማቴ 26:28)። ኢየሱስ ለሚሻል ኪዳን ዋስ ሆኖአል (ዕብ 7:22)።

6. የጌታ ቀን ይመጣል።

የጌታ ቀን እግዚአብሔር በተለየ ሁኔታ ሀሳቡን የሚገልጽበት ቀን (ሰዓት/ ጊዜ) ነው። በብሉይ ኪዳን ስለ ጌታ ቀን የተነገረው በአንድ በኩል በእስራኤላውያን ላይ ስለሚመጣው ቅጣትና ምርኮ ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ ከዚያ በኋላ በፍቁ ዘመን በሥጋ ለባሻ ሁሉ ላይ ስለሚፈሰው መንፈስ ቅዱስ መውረድ ያመለክታል (ኢዩ 2:28-32)። ይህንም ኢየሱስ ወደ ሰማይ ካረገ በኋላ የመንፈስ ቅዱስን የተሰፋ ቃል ከአብ ተቀብሎ በባለ ሃምሳ ቀን አፈሰሰው (ሐዋ 2:33)። ከዚያም አልፎ ብሉይ ኪዳን በመጨረሻ ዘመን በጌታ ቀን ስለሚሆኑ ዋና ጉዳዮች ያስረዳል። አስፈሪ የፍርድና የቁጣ ቀን ይመጣል፤ እግዚአብሔር አዲስ ሰማይና አዲስ ምድርን ይሠራል (ኢሳ 66:22)፤ የሙታንም ትንሣኤ ይሆናል። ብምድርም ትቢያ ውስጥ ካንቀላፋቱ ብዙዎች ይነቃሉ፤ እኩሌቶቹ ወደ ዘላለም ሕይወት፤ እኩሌቶቹም ወደ እፍረትና ወደ ዘላለም ጉስቱልና ይሄዳሉ (ዳን 12:1-2)። የሙታንና የሕያዎን ጌታ ከሙታን በኩር የሆነው ኢየሱስ ነው (ሮሜ 14:9)።

በአጠቃላይ መጽሐፍ ቅዱስ እርሱን እናውቀው ዘንድ እግዚአብሔር የሰጠን መመሪያ ነው። የቀደመውን ክብር የሚገልጸው ብሉይ ኪዳን የሚያስደንቅ የእግዚአብሔር መገለጥ የያዘ መጽሐፍ ነው። እግዚአብሔርን ለማወቅ በፋ ቃሉን ማወቅ ነው። ቃሉ ወደ እግዚአብሔር ስለሚያደርሰው አንድና ብቸኛ

መንገድ ይናገራል። መንገዱ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። አንባቢ ሆይ በዚህ መንገድ ብትሄድ ወደ ዘላለም እረፍት ትደርሳለህ።

ብሉይ ኪዳን ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው የጻፉት፤ የእግዚአብሔር እስትንፋስ ያለበት፤ በአዲስ ኪዳን የታየው ክብር ከመምጣቱ በፊት የተገለጠውን የቀደመ ክብር የሚያሳይ መጽሐፍ ነው።

እግዚአብሔር አምላክ በመልኩ እንደ ምሳሌው የፈጠረው ሰው በኃጢአት ከወደቀበት ጊዜ ጀምሮ የደህንነትን መንገድ በማዘጋጀት፤ ቃል ኪዳን በመግባት፤ ሕግን በመስጠት፤ ለራሱ ሕዝብን በመምረጥ፤ በመምራትና በመጠበቅ ባደረገው ሁሉ ስለ እግዚአብሔር ማንነት፤ ባሕርይ፤ እቅድና አሠራር ከብሉይ ኪዳን በጥልቀት እንረዳለን።

ይህ የዳሰሳ መጽሐፍ በእያንዳንዱ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ላይ አጠር ያለ ማብራሪያ ያቀርባል። የተለየ ትኩረትም፡-

✦ ኢየሱስ ክርስቶስ በብሉይ ኪዳን የተገለጸበትን መንገድ በማመልከትና

✦ የየመጽሐፉን ዋና ትምህርት በማሳየት ላይ ያደርጋል።

የብሉይ ኪዳን ቅዱሳን እግዚአብሔር ያዘጋጀውንና በኢየሱስ ክርስቶስ መምጣት የሚጀምረውን አዲስ ኪዳን በእምነት በሩቁ ተመለከቱ። እኛ በአሁኑ ዘመን ያለን ክርስቲያኖች ደግሞ ከ2000 ዓመታት በፊት አዳኞችንና ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀል ላይ የፈጸመውን ከእግዚአብሔር ጋር የማስታረቅና የማዳን ሥራ እያሰብንና ደስ እየተሰኘን ለእርሱ ክብርና ምስጋና እናቀርብለታለን።

እንግዲህ የቀደመውን ኪዳን የሰጠን የክብር ጌታ እግዚአብሔር በኢየሱስ ክርስቶስ ከፊተኛው በሚሻል ተስፋ አዲስ ኪዳን ሰጠን። ክብር ለእርሱ ይሁን። አሜን።

ዋቢ መጻሕፍት Bibliography

Books and publications

በላይ መኮንን (ሊቀ ገዳም) 2002 ዓ.ም.፤ ሕያው ልሳን፡-ግዕዝ-አምርኛ መዝገበ ቃላት የተሸሻለው ሁለተኛ እትም፤ ንግድ ማተሚያ ድርጅት፤ አዲስ አበባ

ቲም ዶውሴይ (ዶ/ር) (1989)፤ የተማሪው የመጽሐፍ ቅዱስ አትላስ፤ ኤስ ኣይ ኤም ኢትዮጵያ አሳታሚ፤

ኢንተርናሽናል መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር (1993 ዓ.ም.) መጽሐፍ ቅዱስ፤ አዲሱ መደበኛ ትርጉም

የብሉይ ኪዳን መክፈቻ (1997 ዓ.ም.)፤ ኤስ ኣይ ኤም ሥነ ጽሑፍ

የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር (1972 ዓ.ም.)፤ የመጽሐፍ ቅዱ መዝገበ ቃላት፤ ሴንትራል ማተሚያ ቤት፤ አዲስ አበባ

----- (1980 ዓ.ም.)፤ መጽሐፍ ቅዱስ፤ አዲስ አበባ፤

Bickel, Bruce and Stan Jantz (2006), Bible Answers to Life's Big Questions, Harvest House Publishers, Eugene, Oregon

English Standard Version Study Bible.

Gurder, Wayne (1994), Systematic Theology, Inter-Varsity Press, Leicester.

Jensen's Bible Study Charts, Moody Press, 1981 Edition

Larkin, Clarence (1918), Dispensational Truth or God's Plan and Purposes in the Ages, Rev Clarence Larkin Publishers, Glenside, Pa.

Life Application Bible, King James Version

Milne, Bruce (1982), Know The Truth: A handbook of Christian belief, Inter-varsity press.

Nelson's Illustrated Bible Dictionary. (1986), Thomas Nelson Publishers.

Nelson's Student Bible Handbook (2007), Thomas Nelson Inc., Nashville.

Ramm, Bernard, (1956), Protestant Biblical Interpretation, Boston: W.A. Wilde company.

Ryrie Study Bible: New International Bible (1986), Moody Press, Chicago.

Towns, Elmer L. (2003), Bible Answers for almost all your questions, Thomas Nelson Publishers, Nashville

Walvoord, John F., Roy B. Zuck (1985), The Bible Knowledge Commentary: Old Testament, Victor Books.

Wilson, D.N. (2009), Old Testament Survey, Feedbooks.

Electronically Retrieved.

<http://www.clclutheran.org/>

<http://www.free-bible-study-lessons.com/>

<http://www.gotquestions.org/>

<http://home.hkstar.com/~johnfok1/Old Testament Survey>

<http://www.tenbasicsteps.org/>

ብሉይ ኪዳን ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው የጻፉት፤ የእግዚአብሔር እስተንፋስ ያለበት፤ በአዲስ ኪዳን የታየው ክብር ከመምጣቱ በፊት የተገለጠውን የቀደመ ክብር የሚያሳይ መጽሐፍ ነው።

እግዚአብሔር አምላክ በመልኩ እንደ ምሳሌው የፈጠረው ሰው በኃጢአት ከወደቀበት ጊዜ ጀምሮ የደህንነትን መንገድ በማዘጋጀት፤ ቃል ኪዳን በመግባት፤ ሕግን በመስጠት፤ ለራሱ ሕዝብን በመምረጥ፤ በመምራትና በመጠበቅ ባደረገው ሁሉ ስለ እግዚአብሔር ማንነት፤ ባሕርይ፤ እቅድና አሠራር ከብሉይ ኪዳን በጥልቀት እንረዳለን።

ይህ የዳሰሳ መጽሐፍ በአያንዳንዱ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ላይ አጠር ያለ ማብራሪያ ያቀርባል። የተለየ ትኩረትም፡-

- ኢየሱስ ክርስቶስ በብሉይ ኪዳን የተገለጸበትን መንገድ በማመልከትና
- የየመጽሐፉን ዋና ትምህርት በማሳየት ላይ ያደርጋል።

በአጠቃላይ የብሉይ ኪዳን ቅዱሳን እግዚአብሔር ያዘጋጀውንና በኢየሱስ ክርስቶስ መምጣት የሚጀምረውን አዲስ ኪዳን በእምነት በሩቁ ተመልከቱ። እኛ በአሁኑ ዘመን ያለን ክርስቲያኖች ደግሞ ከ2000 ዓመታት በፊት አዳኞችንና ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀል ላይ የፈጸመውን ከእግዚአብሔር ጋር የማስታረቅና የማዳን ሥራ እያሰብንና ደስ እየተሰንን ለእርሱ ክብርና ምስጋና እናቀርብለታለን። ክብር ለእርሱ ይሁን።

